

صَرِيحُ السُّنَّةِ

[11]

DE DUIDELIJKE SUNNAH

Al-'Imām Abū Ja'far Muḥammad ibn Jarīr aṭ-Ṭabariyy

224 NH – 310 NH رَحِمَهُ اللَّهُ

- de Imām van de tafsīrgeleerden –

Vertaling:

Abū Khuzaymah Rashīd ibn 'Abd as-Salām ibn al-Ḥusayn
al-Bū'bidiyy al-Ḥarrīshiyy al-Maṭālsiyy

Islamhuys

Deze verhandeling komt uit het boek 'De Geloofsleer van Ahl as-Sunnah: Een selectie authentieke verhandelingen van de Salaf & de klassieke Imams' (Islamhuys, 2023). Zie de laatste pagina in deze PDF voor een lijst van alle verhandelingen in het boek. [Klik hier om het boek te bestellen in de webwinkel.](#)

11.1 BIOGRAFIE VAN AL-'IMĀM IBN JARĪR AṬ-ṬABARIYY (310 NH)

De edele grootgeleerde, de wetsgeleerde (*faqīh*) en de Imām van de tafsirgeleerden: Abū Ja'far Muḥammad ibn Jarīr ibn Yazīd ibn Kathīr ibn Ghālib aṭ-Ṭabariyy. Hij werd geboren in het jaar 224 NH in Āmul, de grootste stad in de regio Ṭabaristān,^[1] waar hij vroeg begon met het opdoen van kennis. Zo vertelt hij over zichzelf: "Ik had de Qur'ān gememoriseerd toen ik zeven jaar was, leidde de mensen in het gebed toen ik acht jaar was en begon met het schrijven van overleveringen toen ik negen jaar was."^[2]

Vervolgens reisde hij rond in de islamitische wereld om kennis te vergaren in Irak, Egypte en ash-Shām. Daarna keerde hij terug te naar Baghdād (Irak), waar hij zich permanent vestigde. Aṭ-Ṭabariyy schreef meerdere werken in verschillende wetenschappen, maar het vakgebied waarin hij uitblonk was de wetenschap van at-tafsīr (Qur'ān-exegese), zoals terug te zien is in zijn meesterwerk genaamd *Jāmi' al-Bayān 'an Ta'wīl Āy al-Qur'ān*, die bekend staat als Tafsīr aṭ-Ṭabariyy. Daarnaast schreef hij werken over de geschiedenis (*at-tārikh*), de wetsleer (*al-fiqh*) en de geloofsleer, waaronder het werk *Ṣariḥ as-Sunnah* waar dit hoofdstuk over gaat. Aṭ-Ṭabariyy overleed uiteindelijk in Baghdād, in het jaar 310 NH.^[3]

Zijn leraren

Hij studeerde bij o.a. de volgende geleerden: Muḥammad ibn Ḥumayd ar-Rāziyy, Muḥammad ibn 'Abd al-Malik ibn Abī'sh-Shawārib, Ismā'īl ibn Mūsā as-Suddiyy, Ishāq ibn Abī Isrā'īl, Muḥammad ibn Abī Mi'shar, Aḥmad ibn Manī' al-Baghawiyy, Ya'qūb ad-Dawraqiyy, Abū Karīb Muḥammad ibn al-'Alā', Hannād ibn as-Sariyy, de drie studenten van al-'Imām ash-Shāfi'iyy: Ismā'īl ibn Yaḥyā al-Muzaniyy (auteur van [8] *De Uitleg van de Sunnah van al-Muzaniyy*), Yūnus ibn 'Abd al-'A'lā en ar-Rabī' ibn Sulaymān al-Murādiyy, en vele andere geleerden.^[4]

[1] Een regio langs de zuidelijke en zuidoostelijke kust van de Kaspische Zee.

[2] Mu'jam al-'Udabā' (6/2446) van Yāqūt al-Ḥamawiyy (626 NH).

[3] Ṣariḥ as-Sunnah (red. al-Badr; p. 8) van aṭ-Ṭabariyy; Siyar A'lām an-Nubalā' (14/267).

[4] Ṣariḥ as-Sunnah (red. al-Badr; p. 8) van aṭ-Ṭabariyy; Siyar A'lām an-Nubalā' (14/268-269).

Zijn studenten

Tot zijn studenten behoren o.a. Abū Shuʿayb ʿAbdullāh ibn al-Ḥasan al-Ḥarrāniyy, Abū'l-Qāsim aṭ-Ṭabarāniyy, al-Qāḍī Aḥmad ibn Kāmil, Ibn ʿAdiyy, Abū Bakr ash-Shāfiʿiyy, Makhlad ibn Jaʿfar en vele anderen.^[1]

Zijn wetenschappelijke positie

Adh-Dhahabiyy zei: “Al-Ḥākim zei: Ik hoorde Abū Bakr ibn Bālūyah zeggen: Abū Bakr ibn Khuzaymah (311 NH) zei tegen mij: ‘Ik heb gehoord dat jij de Tafsīr van Muḥammad ibn Jarīr opgeschreven hebt?’ Ik zei: ‘Dat klopt. Ik heb het opgeschreven terwijl hij het aan mij dicteerde.’ Hij zei: ‘Alles?’ Ik zei: ‘Ja.’ Hij zei: ‘In welk jaar?’ Ik zei: ‘Vanaf het jaar 283 (NH) tot aan het jaar 290 (NH).’ Abū Bakr (Ibn Khuzaymah) leende het vervolgens van mij. Na twee jaar bracht hij het terug en zei: ‘Ik heb het van begin tot eind gelezen en ik ken niemand op aarde die meer kennis heeft dan Muḥammad ibn Jarīr (aṭ-Ṭabariyy).’”^[2]

Al-Khaṭīb al-Baghdādiyy zei: “Aṭ-Ṭabariyy vestigde zich in Baghdād en woonde daar tot aan zijn overlijden. Hij was een van de Imāms van de geleerden, wiens uitspraak als oordeel geaccepteerd werd en naar wiens opinie men terugkeerde vanwege zijn kennis en deugd. Niemand in zijn tijd had zoveel kennis van verschillende wetenschappen verzameld zoals hij dat gedaan had. Hij had de Qurʾān gememoreerd en kende de verschillende *qirāʾāt* (recitatievormen), en hij had inzicht in de betekenissen van de Qurʾān, begrip van de regelgevingen ervan en kennis van de overleveringen en haar ketens, de authenticiteit en de opheffende en opgeheven wetten (*an-nāsikh wa'l-mansūkh*). Hij kende de uitspraken van de metgezellen, de Ṭābiʿīn en degenen die na hen kwamen inzake de wetten en kwesties van het toegestane en het verbodene, en hij had kennis over de geschiedenis van de mensen en de historische berichtgevingen over hen.”^[3]

Al-ʿImām Ibn Kathīr (774 NH) zei over hem: “Hij was een van de Imāms van de Islam, zowel qua kennis als qua handelen naar het Boek van Allāh en de Sunnah van Zijn Boodschapper ﷺ.”

[1] Siyar Aʿlām an-Nubalāʾ (14/269) van adh-Dhahabiyy.

[2] Siyar Aʿlām an-Nubalāʾ (14/272-273) van adh-Dhahabiyy.

[3] Tārikh Baghdād (2/163) van al-Khaṭīb al-Baghdādiyy.

Zijn schrijfwerken

Al-'Imām aṭ-Ṭabariyy schreef o.a. de volgende boeken:

- Jāmi' al-Bayān 'an Ta'wīl Āy al-Qur'ān (Tafsīr aṭ-Ṭabariyy);
- Tārīkh ar-Rusul wa'l-Mulūk (Tārīkh aṭ-Ṭabariyy);
- Tahdhīb al-'Āthār;
- Ikhtilāf 'Ulamā' al-'Amṣār fī Ahkām Sharā'i' al-'Islām (Ikhtilāf al-Fuqahā');
- Ikhtiyār min Aqāwīl al-Fuqahā';
- Ādāb al-Quḍāh;
- Basīṭ al-Qawl fī Ahkām Sharā'i' al-'Islām;
- Al-Khafīf fī Ahkām Sharā'i' al-'Islām;
- At-Tabṣīr fī Ma'ālim ad-Dīn;^[1]
- Ṣarīḥ as-Sunnah;

Dit laatste werk is de verhandeling die in dit hoofdstuk gepresenteerd wordt. ■

---

[1] Ṣarīḥ as-Sunnah (red. al-Badr; p. 10) van aṭ-Ṭabariyy.

11.2 INTRODUCTIE TOT DE VERHANDELING

Een korte beschrijving

Al-'Imām Ibn Jarīr at-Ṭabariyy schreef de verhandeling *Ṣarīḥ as-Sunnah* (De Duidelijke Sunnah) – die tevens bekend staat als *Sharḥ as-Sunnah* (De Uitleg van de Sunnah) – nadat hij onterecht beschuldigd werd van bepaalde fouten in de geloofsleer. Hij stelde dit werk dan ook op als een manier om zich te distantiëren van hetgeen aan hem toegeschreven werd en om op duidelijke wijze bekend te maken wat zijn geloofsleer is – namelijk de geloofsleer van Ahl as-Sunnah wa'l-Jamā'ah, zoals duidelijk wordt in deze verhandeling. De verhandeling bevat een uiteenzetting van een aantal belangrijke hoofdzaken van de geloofsleer waarin de dwalende sektes afgeweken zijn, zoals de Qur'ān, de Namen en de Eigenschappen van Allāh, de Voorbeschikking, de definitie van al-'Īmān (het geloof), de metgezellen en dergelijke.

Vanwege de status van al-'Imām at-Ṭabariyy als de grootste tafsirgeleerde van zijn tijd en een autoriteit in zijn vakgebied, evenals een van de grote Imāms van Ahl as-Sunnah uit de derde en vierde eeuw, wordt er veel belang gehecht aan deze verhandeling over de geloofsleer. Het is daarom ook door meerdere Imāms van Ahl as-Sunnah in verschillende tijdsperiodes volledig of gedeeltelijk geciteerd ter bevestiging van de correcte geloofsleer (zie de volgende paragraaf).

Bronnen & authenticiteit

De verhandeling kent een aantal bronnen:

1. Een manuscript in Dār al-Kutub al-Miṣriyyah, onderdeel van Majāmi' Taymūr 'Arabiyy (4/106, pp. 161-168).
2. Een manuscript uit 1084 NH in Maktabat Rīfān Kishk (3/510), deel van Maktabat Ṭubqabū Saray (Istanbul); de fotokopie ervan aan de Islamitische Universiteit van al-Madīnah staat onder nr. 2046.

3. *Sharḥ Uṣūl I'tiqād Ahl as-Sunnah*, van al-'Imām al-Lālakā'īyy (418 NH), vol. 1, pp. 171-173, nr. 325; al-'Imām al-Lālakā'īyy leverde bijna de hele verhandeling over met twee overlevertaars tussen hem en al-'Imām aṭ-Ṭabariyy, hij zei: “Ubaydullāh ibn Muḥammad ibn Aḥmad berichtte ons, waarbij het aan hem voorgelezen werd, hij zei: Al-Qāḍī Abū Bakr Aḥmad ibn Kāmil (student van aṭ-Ṭabariyy) berichtte ons en zei: Abū Ja'far Muḥammad ibn Jarīr (aṭ-Ṭabariyy) zei...”, en vermeldde het vervolg. Al-'Imām al-Lālakā'īyy liet echter een deel van het begin en het einde weg en beperkte zich tot de inhoudelijke punten over de geloofsleer.

Meerdere Imāms van Ahl as-Sunnah hebben de authenticiteit van de verhandeling vastgesteld en bevestigd dat het geschreven is door al-'Imām aṭ-Ṭabariyy, zodanig dat al-'Imām Ibn Taymiyyah zei in *Majmū' al-Fatāwā*: “Het is bekend in het boek *Ṣarīḥ as-Sunnah* van Muḥammad ibn Jarīr aṭ-Ṭabariyy – die als *mutawātir*^[1] van hem overgeleverd is – bij het bespreken van onderwerpen van de Sunnah, waar hij zei: ‘Wat betreft het standpunt over de uitspraak van de Qur’ān door de dienaren...’”^[2]

Al-'Imām Abū 'Uthmān aṣ-Ṣābūniyy (448 NH) citeerde uit de verhandeling in zijn boek *‘Aqīdat as-Salaf wa Aṣḥāb al-Ḥadīth*, waar hij zei: “En Muḥammad ibn Jarīr aṭ-Ṭabariyy ﷺ vermeldde in zijn boek *al-I'tiqād* (de Geloofsleer) die hij schreef over deze kwestie: ‘Wat betreft het standpunt over de uitspraak van de Qur’ān door de dienaren...’”^[3]

Ook zei al-'Imām Ibn Taymiyyah ﷺ in *Majmū' al-Fatāwā*: “Zoals vermeld werd door Abū Ja'far aṭ-Ṭabariyy in het stuk dat hij *Ṣarīḥ as-Sunnah* noemde en waarin hij de bekende *madh-hab* (het standpunt) van Ahl as-Sunnah vermeldde inzake de Qur’ān, het zien van Allāh (in het Hiernamaals), het geloof (al-'Imān), de Voorbeschikking (al-Qadar), de metgezellen en dergelijke.”^[4]

[1] *Mutawātir*: massale overlevering in iedere fase van de keten, waardoor het onmogelijk is dat ze allen samen kwamen op een leugen.

[2] *Majmū' al-Fatāwā* (12/423) van Ibn Taymiyyah.

[3] *‘Aqīdat as-Salaf wa Aṣḥāb al-Ḥadīth* (red. al-Juday'; p. 181) van aṣ-Ṣābūniyy.

[4] *Majmū' al-Fatāwā* (6/187) van Ibn Taymiyyah.

Ibn Taymiyyah ﷺ citeerde tevens uit de verhandeling in zijn werk *Dar' Ta'āruḍ al-'Aql wa'n-Naql*^[1]. Ook Ibn al-Qayyim ﷺ citeerde het in zijn boek *Ijtimā' al-Juyūsh al-'Islāmiyyah* ter bevestiging van de geloofsleer van Ahl as-Sunnah dat Allāh Zich op Zijn Troon bevindt – hij zei:

“De uitspraak van al-'Imām Abū Ja'far Muḥammad ibn Jarīr aṭ-Ṭabariyy, de Imām in de wetsleer, at-tafsīr, de overleveringen, geschiedenis, taalkunde, grammatica en de Qur'ān; hij zei in zijn boek *Ṣariḥ as-Sunnah*: ‘Het is voldoende voor een persoon om te weten dat Zijn Heer Degene is Die Zich op de Troon gevestigd heeft...’”^[2]

Adh-Dhahabiyy vermeldde de verhandeling onder de naam *Sharḥ as-Sunnah* (De Uitleg van de Sunnah) in *Siyar A'lām an-Nubalā'* bij het opsommen van de boeken van aṭ-Ṭabariyy: “En het boek *Sharḥ as-Sunnah*: een beknopt werk waarin hij zijn *madh-hab* (standpunt) en geloofsleer verduidelijkte.”^[3] De authenticiteit van deze verhandeling staat dus vast.

Vertaling

Bij het vertalen van deze verhandeling en het overnemen van de Arabische tekst is gebruik gemaakt van de volgende bronnen en verificaties:

1. *Ṣariḥ as-Sunnah*, aṭ-Ṭabariyy; uitg. Dār al-Khulafā' li'l-Kitāb al-'Islāmiyy, 2^e editie, 1426 NH (2005 NC); red. Badr al-Ma'tūq; pp. 19-45. De editeur baseerde het op manuscript nr. 2 en de versie in *Sharḥ Uṣūl al-I'tiqād* van al-Lālakā'iyy.
2. *Ṣariḥ as-Sunnah*, aṭ-Ṭabariyy; uitg. Dār 'Ilm as-Salaf, 1^e editie, 1428 NH (2007 NC); red. Khālid al-Miṣriyy; pp. 23-57. De editeur baseerde het op beide manuscripten en vergeleek het met meerdere gedrukte versies.
3. *Al-Jāmi' fī 'Aqā'id wa Rasā'il Ahl as-Sunnah wa'l-'Athar*, 'Ādil Āl Ḥamdān al-Ghāmidiyy; uitg. Dār al-Minhāj al-'Awwal, 2^e editie, 1437 NH (2016 NC); pp. 707-723. De editeur baseerde het op manuscript nr. 2, de versie in *Sharḥ Uṣūl*

[1] Dar' Ta'āruḍ al-'Aql wa'n-Naql (1/261) van Ibn Taymiyyah.

[2] Ijtimā' al-Juyūsh al-'Islāmiyyah (p. 294) van Ibn al-Qayyim.

[3] Siyar A'lām an-Nubalā' (14/274) van adh-Dhahabiyy.

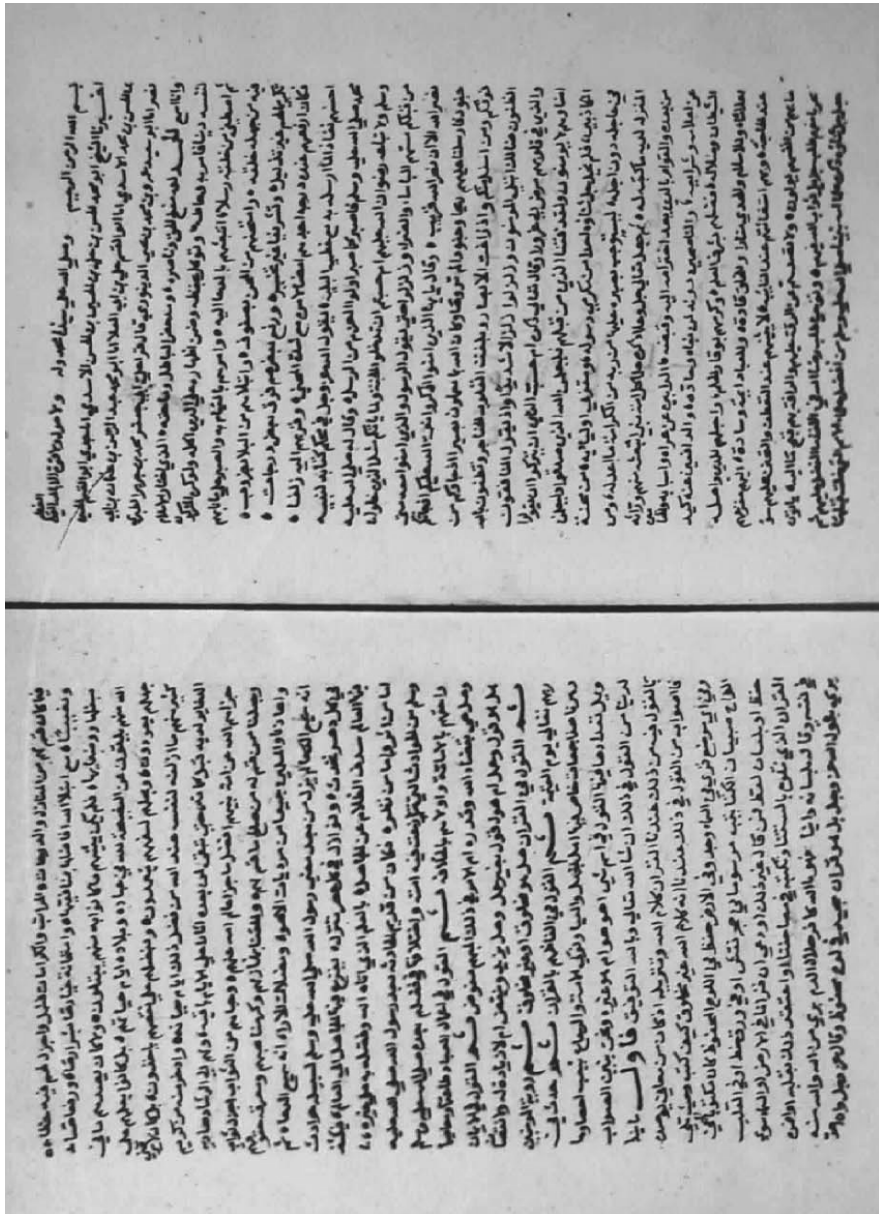
al-I'tiqād van al-Lālakā'iyy en een gedrukte versie die gebaseerd werd op manuscript nr. 1.

4. *Jamharat 'Aqā'id A'immat as-Salaf*, Muḥammad Muḥibb ad-Dīn Abū Zayd; uitg. Dār ash-Shuhadā', 1^e editie, 1436 NH (2015 NC); pp. 255-267. De editeur baseerde het op manuscript nr. 1 en nr. 2.
5. *Sharḥ Uṣūl I'tiqād Ahl as-Sunnah wa'l-Jamā'ah*, al-Lālakā'iyy (418 NH); uitg. Dār al-Baṣīrah (Alexandrië), 1422 NH (2001 NC); red. Nash'at al-Miṣriyy; vol. 1, pp. 171-173 (nr. 325).

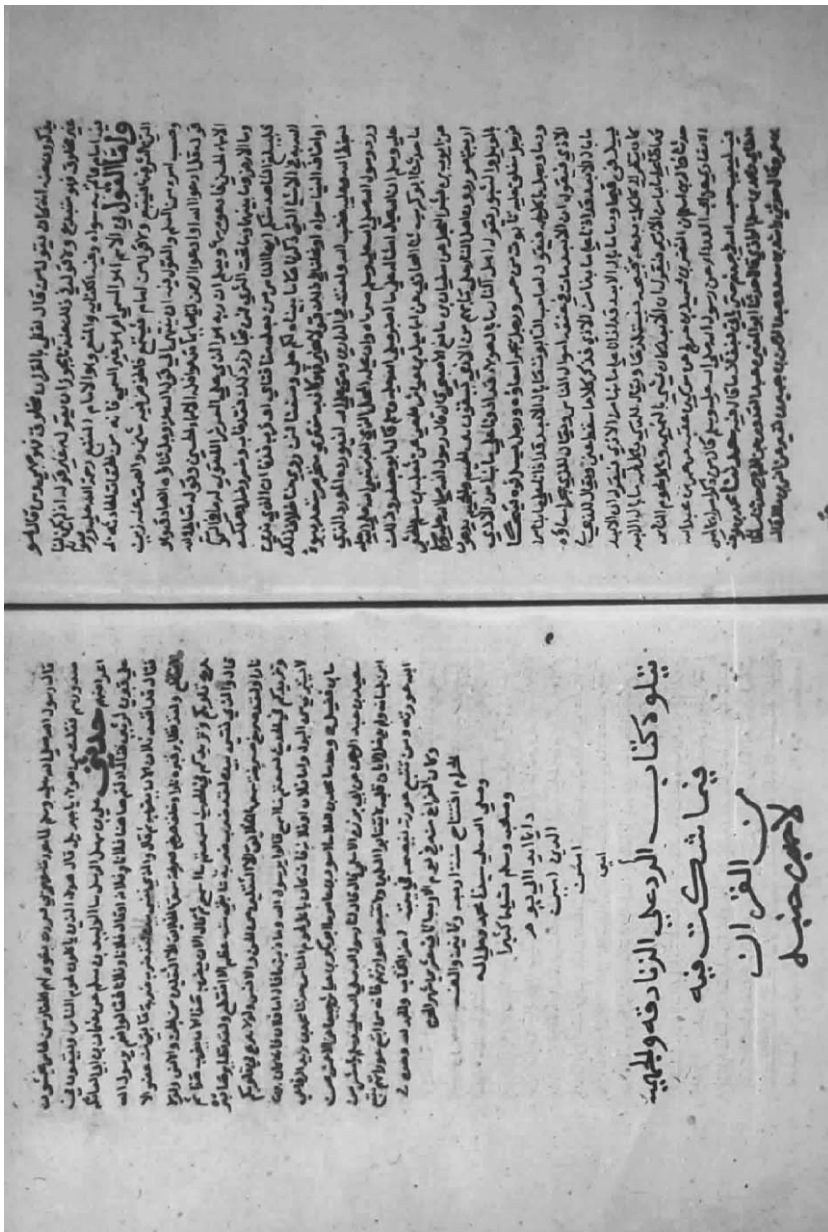
Manuscript(en)

Op de volgende pagina's staan de scans van de eerste pagina en de laatste pagina's van manuscript nr. 2.

De eerste pagina's van manuscript nr. 2:

De laatste pagina's van manuscript nr. 2:

[11] DE DUIDELIJKE SUNNAH

In de Naam van Allāh, de Genadevolle (ar-Raḥmān),
de Begenadiger (ar-Raḥīm).

Moge Allāh prijzing uiten over onze meester Muḥammad en zijn familie. Er is geen macht of kracht behalve met Hulp van Allāh.

Ash-Shaykh Abū Muḥammad al-Ḥasan ibn ‘Aliyy ibn al-Ḥusayn ibn al-Ḥasan al-‘Asadiyy berichtte ons en zei: Mijn grootvader Abū'l-Qāsim al-Ḥusayn ibn al-Ḥasan ibn Muḥammad al-‘Asadiyy berichtte ons en zei: Abū'l-Qāsim ‘Aliyy ibn Abī'l-‘Alā’ berichtte ons en zei: Abū Muḥammad ‘Abd ar-Raḥmān ibn ‘Uthmān ibn Abī Naṣr berichtte ons en zei: Abū Sa‘īd ‘Amr ibn Muḥammad ibn Yaḥyā ad-Dinawariyy berichtte ons en zei: Het volgende (werk) werd voorgelezen aan Abū Ja‘far Muḥammad ibn Jarīr at-Ṭabariyy,^[1] terwijl ik aan het luisteren was:

1. Alle lof is voor Allāh, Die de waarheid vestigt en doet overwinnen en Die valsheid ontkracht en vernietigt: Hij Die de Islam heeft uitgekozen als Zijn religie, waarna Hij ertoe opdroeg, het beschermde, de preservatie ervan op Zich nam en garandeerde dat het zou overwinnen over alle andere religies, ook al haten de afgodenaanbidders het.

Vervolgens verkoos Hij Boodschappers vanuit Zijn schepping en zond hen met de taak van het uitnodigen naar Hem. Hij droeg hen op tot het uitvoeren ervan en tot het hebben van geduld met datgene waarmee zij in deze taak getroffen worden door de onwetenden onder Zijn schepping. Hij stelde hen op de proef met verschillende soorten toetsen en beproefde hen met verschillende vormen van beproevingen – om hen te eren, en niet om hen te verneren, om hen te verheffen en niet om hen te verlagen. Hij verhief

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ، أَنبَأَنَا جَدِّي أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَسَدِيُّ، أَنبَأَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْعَلَاءِ، أَنبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي نَصْرٍ، أَنبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَحْيَى الدِّينَوْرِيُّ قَالَ: قُرِئَ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ جَرِيرٍ الطَّبْرِيِّ وَأَنَا أَسْمَعُ:

1. الْحَمْدُ لِلَّهِ مُفْلِحِ الْحَقِّ وَنَاصِرِهِ، وَمُدْحِضِ الْبَاطِلِ وَمَاجِئِهِ، الَّذِي اخْتَارَ الْإِسْلَامَ لِنَفْسِهِ دِينًا، فَأَمَرَ بِهِ وَحَاطَهُ، وَتَوَكَّلَ بِحِفْظِهِ، وَصَوَّنَ إِظْهَارَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ.

ثُمَّ اصْطَفَى مِنْ خَلْقِهِ رُسُلًا، ابْتَعَثَهُمْ بِالْدُعَاءِ إِلَيْهِ وَأَمَرَهُمْ بِالْقِيَامِ بِهِ وَالصَّبْرِ عَلَى مَا نَاهَوْهُمْ فِيهِ مِنْ جَهْلَةٍ خَلَقَ، وَامْتَحَنَهُمْ مِنَ الْوَحْيِ بِصُنُوفٍ وَابْتِلَاءِهِمْ مِنَ الْبَلَاءِ بِضُرُوبٍ تَكَرَّرَ مَا لَمْ يَغَيِّرْ تَدْلِيلًا، وَتَشْرِيفًا غَيْرَ تَخْسِيرٍ، وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ

[1] D.w.z. het werk van at-Ṭabariyy werd door zijn student aan hem voorgelezen terwijl andere studenten luisterden (en overnamen). Dit staat bekend als een *majlis samā‘* (een luisterzitting).

sommigen van hen tot een hogere gradatie dan anderen: degene met de hoogste gradatie bij Hem is degene die zich het meest inspande ter uitvoering van Zijn Bevel terwijl de test het ernstigst was, en degene die zich het dichtst bij Hem bevindt qua status is degene die datgene waarmee Hij hen zond het best tot uitvoer bracht terwijl de beproeving het geweldigst was.

2. Allāh ﷻ zegt in Zijn Geperfectioneerde Boek tegen Zijn Profeet Muḥammad ﷺ: ﴿Wees dan geduldig, zoals de bezitters van vastberadenheid onder de Boodschappers geduldig waren.﴾^[1] Ook zei Hij tegen hem ﷺ en zijn volgelingen – moge Allāh tevreden over hen zijn: ﴿Of dachten jullie dat jullie het Paradijs zouden binnentreden zonder dat jullie hetzelfde overkomt als degenen die voor jullie heengegaan zijn? Zij werden getroffen door ellende en tegenspoed en werden geschokt totdat zelfs de Boodschapper en degenen die geloven met hem zeiden: “Wanneer komt de Hulp van Allāh?” Weet dat de Hulp van Allāh nabij is. {213}﴾^[2]

Ook zei Hij: ﴿O jullie die geloven, gedenk de Gunst van Allāh aan jullie toen er een leger tot jullie kwam, waarop Wij een wind en een leger (engelen), dat jullie niet zagen, op hen afstuurden. En Allāh is Alziend over wat jullie doen. {9} Toen zij tot jullie kwamen van boven jullie en van onder jullie, en toen de ogen (van angst) verstarde en de harten de kelen bereikten en jullie (verschillende) vermoedens kregen over Allāh. {10} Daar werden de gelovigen beproefd en hevig geschokt. {11} En toen de huichelaren en degenen in wiens harten zich een ziekte bevindt zeiden: “Allāh en Zijn Boodschapper hebben ons niets anders dan bedrog beloofd.” {12}﴾^[3]

Hij (i.e. Allāh) zei tevens: ﴿Alif-Lām-Mīm. {1} Denken de mensen dat ze met rust gelaten zullen worden als ze zeggen: “We geloven”, en dat ze niet beproefd zullen worden? {2} En voorzeker, Wij hebben degenen vóór hen beproefd. En Allāh zal zeker degenen die oprecht zijn bekend maken en Hij zal zeker de leugenaars bekend maken. {3}﴾^[4]

فَوَقَّ بَعْضُ دَرَجَاتٍ، فَكَانَ أَرْفَعَهُمْ عِنْدَهُ دَرَجَةً أَجْدُهُمْ إِنْصَاءً لِأَمْرِهِ مَعَ شِدَّةِ الْمُحَنَّةِ وَأَقْرَبَهُمْ إِلَيْهِ زُلْفًا أَحْسَنَهُمْ إِنْفَادًا لِمَا أَرْسَلَهُ بِهِ مَعَ عَظِيمِ النَّبِيَّةِ.

2. يَقُولُ اللَّهُ ﷻ فِي مُحْكَمِ كِتَابِهِ لِنَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ ﷺ: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرْنَا الْأَنْبِيَاءُ مِنْ الْأَرْسَالِ﴾ [الْأَحْقَاف: 35]. وَقَالَ لَهُ ﷻ وَلَا تَبَاغِهِ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْتِمِينَ أَلْبَاسًا وَالْفَرَائِدَ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٣﴾﴾ [البَقَرَةُ: 214].

وَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾ إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَظَنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونًا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾﴾ [الْأَحْزَاب: 9-12].

وَقَالَ تَعَالَى ذِكْرُهُ: ﴿آلِفَ لَامَ مِيمَ﴾ الْحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾﴾ [الْعَنْكَبُوت: 3-1].

[1] Sūrat al-‘Aḥqāf 46:35.

[2] Sūrat al-Baqarah 2:214

[3] Sūrat al-‘Aḥzāb 33:9-12.

[4] Sūrat al-‘Ankabūt 29:1-3.

Allāh sloot dus niemand van Zijn geëerde Boodschappers en nabijgebrachte geliefden uit van het ontvangen van een beproeving in deze wereld – maar niet in het Hiernamaals – zodat diegene het middels zijn geduld (met deze beproeving) verdient om door zijn Heer geëerd te worden met hetgeen Hij voor hem gereedgemaakt heeft en hij daarmee de positie bij Allāh verdient die Hij voor hem voorgeschreven heeft.

3. Vervolgens heeft Hij de geleerden van iedere gemeenschap van een Profeet die Hij gezonden heeft, aangesteld tot erfgenamen na hem en instandhouders van de religie na zijn overlijden. Zij zijn de verdedigers van de handgrepen en middelen van de religie, de beschermers van haar grenspalen en voorschriften, degenen die zich omwille ervan opstellen tegenover degenen die het aanvallen en tegenwerken en de verdedigers ervan tegen het plan en de dwaling van de Shayṭān (Satan).

Allāh bevoorrechtte hen met de eer van kennis, eerde hen met de waardigheid van intelligentie en stelde hen aan als gidsen van de religie en haar volgelingen, als wegwijzers voor de Islam en leiding, als aanvoerders voor de schepping en als leiders en meesters voor de dienaren. Zij zijn degenen bij wie men steun zoekt bij behoeftigheid en aan wie men hulp vraagt bij ernstige rampspoed.

Het kwaad dat de mensen omarmen zorgt er niet voor dat zij (i.e. de geleerden) zich afkeren van sympathie en genade jegens hen en het afschuwelijke waar de mensen zich naartoe bewegen weerhoudt hen niet van zachtheid en barmhartigheid jegens hen. Het doel dat zij hierin nastreven is: het zoeken van de geweldige beloning van Allāh bij (het helpen van) hen en het zoeken van de Teverdenheid van Allāh in het verrichten van een gunst tegenover hen.

4. Vervolgens heeft Hij de geleerden van de natie van onze Profeet ﷺ laten behoren tot de beste geleerden van alle naties die bestaan hebben. Hij (i.e. Allāh) deelde posities, graden, rangen en gunsten uit aan hen en schonk hun daarin uitbundige aandelen, terwijl Allāh de uitmuntenden onder hen beproefde met de huichelaren onder hen,

فَلَمْ يُخَلْ جَلَّ ثَنَاؤُهُ أَحَدًا مِنْ مُكْرَمِي رُسُلِهِ وَمُقَرَّبِي أَوْلِيَائِهِ مِنْ مَخْنَةِ فِي عَاجِلَةٍ دُونَ آجِلَةٍ، لِيَسْتَوْجِبَ بِصَبْرِهِ عَلَيْهَا مِنْ رَبِّهِ مِنَ الْكَرَامَةِ مَا أَعَدَّ لَهُ وَمِنَ الْمَنْزِلَةِ لَدَيْهِ مَا كَتَبَهُ لَهُ.

3. ثُمَّ جَعَلَ - تَعَالَى جَلَّ وَعَلَا ذِكْرُهُ - عُلَمَاءَ كُلِّ أُمَّةٍ نَبِيَّ ابْتِغَاءً مِنْهُمْ وَرَأَاهُ مِنْ بَعْدِهِ، وَالْقَوَامَ بِالْأَدِينِ بَعْدَ اخْتِرَائِهِ إِلَيْهِ وَقَبْضِهِ، الدَّائِينَ عَنْ عَرَاهُ وَأَنْسَابِهِ، وَالْحَايِينَ عَنْ أَعْلَامِهِ وَشَرَائِعِهِ، وَالنَّاصِينَ دُونَهُ لِمَنْ بَعَا وَحَادَهُ، الدَّافِعِينَ عَنْهُ كَيْدَ الشَّيْطَانِ وَضَلَالَهُ.

فَصَلَّاهُمْ بِشَرَفِ الْعِلْمِ وَكَرَّمَهُمْ بِوَقَارِ الْحِلْمِ، وَجَعَلَهُمْ لِلدِّينِ وَأَهْلِهِ أَعْلَامًا، وَلِلْإِسْلَامِ وَالْهُدَى مَنَازِلًا، وَلِلْخَلْقِ قَادَةً، وَلِلْعِبَادِ أَيْمَةً وَسَادَةً، إِلَيْهِمْ مَفْرَغُهُمْ عِنْدَ الْحَاجَةِ وَبِهِمْ اسْتِغَاثَتُهُمْ عِنْدَ النَّائِبَةِ.

لَا يُثْنِيهِمْ عَنِ التَّعَطُّفِ وَالتَّحَنُّنِ عَلَيْهِمْ سُوءُ مَا هُمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ يُؤْلُونَ، وَلَا يَصُدُّهُمْ عَنِ الرَّفْقَةِ عَلَيْهِمْ وَالرَّأْفَةِ بِهِمْ قُبْحُ مَا إِلَيْهِ يَأْتُونَ، تَحَرُّيًا مِنْهُمْ طَلَبَ جَزِيلِ ثَوَابِ اللَّهِ فِيهِمْ وَتَوْخِيًّا طَلَبَ رِضَا اللَّهِ فِي الْأَخْذِ بِالْفَضْلِ عَلَيْهِمْ.

4. ثُمَّ جَعَلَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ وَذِكْرُهُ عُلَمَاءَ أُمَّةِ نَبِيِّ ﷺ مِنْ أَفْضَلِ عُلَمَاءِ الْأُمَمِ الَّتِي خَلَتْ قَبْلَهَا فِيمَا كَانَ، قَسَمَ لَهُمْ مِنَ الْمَنَازِلِ وَالْدَّرَجَاتِ وَالْمَرَاتِبِ وَالْكَرَامَاتِ قَسَمًا، وَأَجْزَلَ لَهُمْ فِيهِ حَقًّا وَنَصِيبًا،

de besten onder hen testte door middel van de slechten onder hen en Hij de hoogstaanden onder hen toetste door middel van de laaghartigen en verachtelijken onder hen.

De beproevingen die zij^[1] door hen^[2] ondergingen en hetgeen zij – voor de zaak van Allāh – vanuit hun kant ondervonden, weerhield hen niet van oprechtheid omwille van Allāh tegenover Zijn dienaren en Zijn landen gedurende hun leven. Sterker nog, ze beantwoordden hun onwetendheid met hun kennis, overspoelden hun dwaasheid met hun intelligentie en hielden hun tekortkomingen tegen met hun deugden. Sterker nog, velen van hen waren niet tevreden over de deugd daarvan die ze tijdens hun leven voor zichzelf hadden voortgebracht bij Allāh, evenals de royale voorraad die ze daarvan bewaard hadden tegenover Hem vóór hun overlijden. Uiteindelijk bleef dit voor degenen na hen over als blijvende sporen van hun tijdperk en als gids tot leiding voor hen.

Moge Allāh hen voor hetgeen ze voor de gemeenschap van hun Profeet (ﷺ) gedaan hebben, belonen met het beste waarmee Hij een geleerde van een gemeenschap beloont voor hetgeen hij voor hen gedaan heeft, en moge Hij hen een uitbundige beloning schenken. Moge Allāh ons laten behoren tot degenen aan wie Hij goede zaken uitdeelde zoals Hij dit aan hen uitdeelde, ons voegen bij hun posities, ons begunstigen met het liefhebben van hen en het kennen van hun rechten en ons en alle moslims beschermen tegen de valkuilen van begeerten en de misleidende optieken – voorwaar, Hij is de Verhoorder van de smeekbede.

5. Vervolgens is het zo dat zich na het vertrek van de Boodschap-per van Allāh ﷺ constant gebeurtenissen hebben voorgedaan in ieder tijdperk en rampen hebben plaatsgevonden in iedere tijdspe-riode. Hierbij keerde de onwetende zich tot de geleerde, waarop de geleerde de donkerte van de duisternis voor de onwetende ophief met de kennis die Allāh hem geschonken had en waarmee Hij hem begunstigd had over anderen: ofwel middels een overlevering, ofwel middels beschouwing en bestudering.

مَعَ الْبَيِّنَاتِ اللَّهُ أَفْضَلُهَا بِمَنَافِقِهَا وَامْتِحَانِهَا
خَيْرَ مَا بِشَرِّهَا وَرُفْعَاءَ مَا بِسَفْلِهَا
وَوُضْعَائِهَا.

فَلَمْ يَكُنْ يُنَبِّهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مِنْهُمْ يَتَلَوْنَ
وَلَا كَانَ يَصُدُّهُمْ مَا فِي اللَّهِ مِنْهُمْ يَلْقَوْنَ
عَنِ النَّصِيحَةِ لِلَّهِ فِي عِبَادِهِ وَبِلَايِهِ أَيَّامَ
حَيَاتِهِمْ، بَلْ كَانُوا يَعْلَمُهُمْ عَلَى جَهْلِهِمْ
يَعُودُونَ وَيَجْلِسُهُمْ لِسَفْهِهِمْ يَتَعَمَّدُونَ
وَيَفْضَلُهُمْ عَلَى تَقْصِيهِمْ يَأْخُذُونَ، بَلْ كَانَ
لَا يَرْضَى كَثِيرٌ مِنْهُمْ مَا أَزَلَّهُ لِنَفْسِهِ عِنْدَ
اللَّهِ ﷻ مِنْ فَضْلِ ذَلِكَ أَيَّامَ حَيَاتِهِ وَادَّخَرَ
مِنْهُ مِنْ كَرِيمِ الدَّخَائِرِ لَدَيْهِ قَبْلَ مَمَاتِهِ
حَتَّى تَبْقَى لِمَنْ بَعْدَهُ آثَارًا عَلَى الْأَيَّامِ بَاقِيَةً
وَلَهُمْ إِلَى الرَّشَادِ هَادِيَةٌ.

جَزَاهُمْ اللَّهُ عَنْ أُمَّةٍ نَبِيَّهِمْ أَفْضَلَ مَا
جَزَى عَالِمٌ أُمَّةً عَنْهُمْ وَحَبَاهُمْ مِنَ الثَّوَابِ
أَجْرَ ثَوَابٍ، وَجَعَلْنَا مِنْ قَسَمٍ لَهُ مِنْ
صَالِحِ مَا قَسَمَ لَهُمْ، وَالْحَقَّقْنَا بِمَنَازِلِهِمْ
وَأَكْرَمْنَا بِحُبِّجِهِمْ وَمَعْرِفَةِ حَقُوقِهِمْ،
وَأَعَادَنَّا وَالْمُسْلِمِينَ جَمِيعًا مِنْ مُرْدِيَاتِ
الْأَهْوَاءِ وَمُضِلَّاتِ الْأَرْءَاءِ، إِنَّهُ سَمِيعُ
الدُّعَاءِ.

5. ثُمَّ إِنَّهُ لَمْ يَزَلْ مِنْ بَعْدِ مُضِيِّ رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ لِسَبِيلِهِ حَوَادِثٌ فِي كُلِّ دَهْرٍ
تَحْدُثُ وَتَوَازِلُ فِي كُلِّ عَصْرِ تَنْزِلُ، يُفْرَغُ
فِيهَا الْجَاهِلُ إِلَى الْعَالِمِ فَيُخَشِفُ فِيهَا
الْعَالِمُ سَدَفَ الظَّلَامِ عَنِ الْجَاهِلِ بِالْعِلْمِ
الَّذِي آتَاهُ اللَّهُ وَفَضَّلَهُ بِهِ عَلَى غَيْرِهِ، إِمَّا مِنْ
أَثَرٍ وَإِمَّا مِنْ نَظَرٍ.

[1] D.w.z. de oprechte, hoogstaande geleerden.

[2] D.w.z. de kwade huichelaren onder de geleerden.

6. De gebeurtenissen die plaatsvonden na de Boodschapper van Allāh ﷺ en waar zijn gemeenschap een geschil over kreeg, waren onder andere:

- Het geschil dat onder hen ontstond over wie de beste persoon na hem (ﷺ) was en wie het meeste recht had op het leiderschap (*al-'imāmah*) en kalifaat (*al-khilāfah*).
- Het standpunt met betrekking tot de daden van de dienaren, zowel daden van gehoorzaamheid als daden van ongehoorzaamheid: vinden deze plaats met Voorbepaling (*Qaḍā'*) en Voorbeschikking (*Qadar*) van Allāh of wordt de zaak aan hen overgelaten?
- Het standpunt met betrekking tot *al-'Imān* (het geloof): bestaat het uit uitspraken en daden, of is het enkel de uitspraak, zonder daden? En neemt het toe en af, of kent het noch toename noch afname?
- Het standpunt met betrekking tot de Qur'ān: is het geschapen of is het niet geschapen?
- Dat de gelovigen hun Heer zullen zien op de Dag der Opstanding.
- Het standpunt met betrekking tot hun uitspraak van de Qur'ān.
- Vervolgens is het zo dat er in ons tijdperk dwaasheden plaatsgevonden hebben waar de mensen van onwetendheid en onkunde in gedoken zijn, evenals de dwazen en het gespuis onder de moslimgemeenschap; dwaasheden die vermoeiend zijn om hier te omvatten en vervelend zijn om op te sommen. Daartoe behoort het standpunt met betrekking tot de naam van iets: is het (i.e. de naam) datgene (waarvan het een naam is), of is het iets anders?

We zullen, als Allāh het wil, het standpunt dat volgens ons correct is in al deze zaken verduidelijken. En succes komt van Allāh.^[1] Het eerste daarvan waarover we een uitspraak zullen doen, is het volgende:

6. فَكَانَ مِنْ قَدِيمِ الْحَادِثَةِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْحَوَادِثِ الَّتِي تَنَازَعَتْ فِيهِ أُمَّتُهُ:

▪ اخْتِلَافُهَا فِي أَفْضَلِيهِمْ بَعْدَهُ ﷺ وَأَحَقُّهُمْ بِالْإِمَامَةِ وَأَوْلَاهُمْ بِالْخِلَافَةِ.

▪ ثُمَّ الْقَوْلُ فِي أَعْمَالِ الْعِبَادِ طَاعَتِهَا وَمَعَاصِيهَا، وَهَلْ هِيَ بِقَضَاءِ اللَّهِ وَقَدَرِهِ؟ أَمْ الْأَمْرُ فِي ذَلِكَ إِلَيْهِمْ مَقْضُوسٌ؟

▪ ثُمَّ الْقَوْلُ فِي الْإِيمَانِ: هَلْ هُوَ قَوْلٌ وَعَمَلٌ أَمْ هُوَ قَوْلٌ يَغْيَرُ عَمَلٌ؟ وَهَلْ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ؟ أَمْ لَا زِيَادَةَ لَهُ وَلَا نَقْصَانٌ؟

▪ ثُمَّ الْقَوْلُ فِي الْقُرْآنِ: هَلْ هُوَ مَخْلُوقٌ أَوْ غَيْرُ مَخْلُوقٍ؟

▪ ثُمَّ رُؤْيُ الْمُؤْمِنِينَ رَبَّهُمْ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

▪ ثُمَّ الْقَوْلُ فِي الْقَاطِعِ بِالْقُرْآنِ.

▪ ثُمَّ حَدَّثَ فِي ذَهْرِنَا هَذَا خَاصٌّ فِيهَا أَهْلُ الْجَهْلِ وَالْعِيَاءِ وَتَوَكَّى الْأُمَّةُ وَالرِّعَاصُ، يُتَعَبُّ إِحْصَاؤُهَا وَيُؤْمَلُ تَعْدَادُهَا، مِنْهَا الْقَوْلُ فِي اسْمِ النَّبِيِّ: أَهْوَهُ أَمْ هُوَ غَيْرُهُ؟

وَنَحْنُ نُبَيِّنُ الصَّوَابَ لَدَيْنَا مِنَ الْقَوْلِ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ. فَأَوَّلُ مَا نَبْدَأُ بِالْقَوْلِ فِيهِ مِنْ ذَلِكَ عِنْدَنَا:

[1] Vanaf de volgende zin begint de versie van dit werk in Sharḥ Uṣūl al-'itiqād van al-Lālaka'iyy.

[1] De Qur’ān is de Spraak (Kalām) van Allāh ﷻ en Zijn
Neerzending; en we beginnen ermee omdat dit behoort tot
de betekenissen van Zijn Tawḥīd.

[1] الْقُرْآنُ كَلَامُ اللَّهِ ﷻ وَتَنْزِيلُهُ،
إِذْ كَانَ مِنْ مَعَانِي تَوْحِيدِهِ.

7. Het correcte standpunt in deze zaak is bij ons: dat het de Spraak van Allāh is en dat het niet geschapen is, hoe het ook geschreven is en hoe of waar het ook geciteerd wordt: of het zich nu boven de hemel bevindt of op aarde bewaard wordt, en of het nu geschreven is op het Bewaarde Tablet (al-Lawḥ al-Maḥfūz) of op de bladen van de kinderen in de *katātib*,^[1] gegrift in steen of geschreven op een perkament, gememoriseerd in het hart of uitgesproken met de tong.

Wie iets anders zegt of beweert dat er op aarde of boven de hemel een andere *qur’ān* bestaat^[2] dan de Qur’ān die we reciteren met onze tongen en die we opschrijven in onze Maṣāḥif^[3] – of wie dit ook maar gelooft met zijn hart, het in zich draagt of uitsprekt als zijn overtuiging – die is ongelovig (*kāfir*) in Allāh: zijn bloed is toegestaan en hij is vrij van Allāh en Allāh is vrij van hem. Dit vanwege de Uitspraak van Allāh ﷻ: «Welnee. Het is een glorieuze Qur’ān. {21} Op een Bewaard Tablet. {22}»^[4] En Hij ﷻ zei: «En als een van de afgodenaanbidders jou om bescherming vraagt, geef hem dan bescherming, totdat hij de Spraak van Allāh hoort.»^[5]

Allāh berichtte dus dat het geschreven staat in het Bewaarde Tablet en dat het gehoord werd op de tong van Muḥammad ﷺ. Het is dus één Qur’ān die aangehoord werd van Muḥammad ﷺ en geschreven staat in het Bewaarde Tablet, en die bewaard is in de bors-ten en geciteerd wordt door de tongen van de ouderen en de jongeren.

7. فَالصَّوَابُ مِنَ الْقَوْلِ فِي ذَلِكَ عِنْدَنَا أَنَّهُ
كَلَامُ اللَّهِ غَيْرُ مَخْلُوقٍ كَيْفَ كُتِبَ وَحَيْثُ
ثُبِّيَ وَفِي أَيِّ مَوْضِعٍ قُرِئَ، فِي السَّمَاءِ وَجَدَ
أَوْ فِي الْأَرْضِ حُفِظَ، فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ
كَانَ مَكْتُوبًا أَوْ فِي الْأَوْحَادِ صَبِيَّانِ الْكُتَاتِبِ
مَرْسُومًا، فِي حَجَرٍ نَفْسُ أَوْ فِي وَرَقٍ خُطَّ
أَوْ فِي الْقَلْبِ حُفِظَ أَوْ بِلِسَانٍ لُفِظَ.
فَمَنْ قَالَ غَيْرَ ذَلِكَ أَوْ ادَّعَى أَنَّ قُرْآنًا فِي
الْأَرْضِ أَوْ فِي السَّمَاءِ يَسُوَّى الْقُرْآنِ الَّذِي
تَتْلُوهُ بِاللِّسَانِ وَتَكْتُبُهُ فِي مَصَاحِفِنَا، أَوْ اعْتَقَدَ
ذَلِكَ بَقَلْبِهِ أَوْ أَضْمَرَهُ فِي نَفْسِهِ أَوْ قَالَهُ
بِلِسَانِهِ دَائِمًا بِهِ، فَهُوَ بِاللَّهِ كَافِرٌ، حَلَالُ
الدِّمِّ، بَرِيءٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ مِنْهُ بَرِيءٌ، يَقُولُ
اللَّهُ ﷻ: ﴿بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ۝ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ
۝﴾ [البُورُوجُ : 21-22]، وَقَالَ ﷻ: ﴿وَإِنْ
أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى
يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ﴾ [التَّوْبَةُ: 6].
فَأَخْبَرَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ أَنَّهُ فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ
مَكْتُوبٌ وَأَنَّهُ مِنْ لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ مَسْمُوعٌ،
وَهُوَ قُرْآنٌ وَاحِدٌ مِنْ مُحَمَّدٍ مَسْمُوعٌ، وَفِي اللَّوْحِ
الْمَحْفُوظِ مَكْتُوبٌ، وَكَذَلِكَ هُوَ فِي الصُّدُورِ
حُفِظَ وَبِاللِّسَانِ التَّنْوِيخُ وَالشَّبَابِ مَتْلُو.

[1] Mv. van *kuttāb*: een (kleine) school voor primair (religieus) onderwijs voor kinderen.

[2] Zoals de Ash‘ā‘irah en de Kullābiyyah, die geloven dat er ‘twee Qur’āns’ zijn: de eerste Qur’ān die slechts ‘een betekenis is die bestaat in Allāh,’ en de andere Qur’ān is hetgeen wij reciteren en in de Muṣḥaf hebben staan, en dat is volgens hen niet door Allāh uitgesproken, maar slechts een geschapen ‘ibārah (uitdrukking) van de eerste Qur’ān volgens de Ash‘ā‘irah of een geschapen *hikāyah* (vertelling) van de eerste Qur’ān volgens de Kullābiyyah. Ibn Taymiyyah zei in *Minhāj as-Sunnah* (2/358): “De derde uitspraak over de Spraak van Allāh is dat het één eeuwige betekenis is die bestaat in Allāh [...], en als het in het Arabisch uitgedrukt wordt, dan is het Qur’ān, en als het in het Hebreeuws uitgedrukt wordt, dan is het Tawrah (Thora). Dit is de uitspraak van Ibn Kullāb en degenen die met hem overeenkwamen, zoals al-‘Ash‘ariyy en anderen.”

[3] Mv. van Muṣḥaf.

[4] Sūrat al-Burūj 85:21.

[5] Sūrat at-Tawbah 9:6.

Abū Ja'far^[1] zei:

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ:

8. Wie van ons overlevert, over ons verhaalt of over ons verzint dat wij iets anders gezegd hebben, moge de Vloek en de Woede van Allāh en de vloek van de vervloekers, de Engelen en alle mensen dan op hem zijn. Moge Allāh zijn verplichte en vrijwillige aanbiddingen niet accepteren en hem voor iedereen ontmaskeren en ontbloten op: ﴿De Dag waarop de onrechtplegers geen baat zullen hebben van hun verontschuldiging. En voor hen is er de Vervloeking en voor hen is er de verschrikkelijke Eindbestemming. {52}﴾^[2]

8. فَمَنْ رَوَى عَنَّا أَوْ حَكَى عَنَّا أَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا فَادَّعَى أَنَّا قُلْنَا غَيْرَ ذَلِكَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَغَضَبُهُ وَلَعْنَةُ اللَّاعِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ وَالنَّاسُ أَجْمَعِينَ لَا قَبِيلَ لِلَّهِ لَهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا وَهَتَكَ سِتْرَهُ وَفَضَحَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْأَشْهَادِ ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَهُمْ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ [غافر: 52].

9. Mūsā ibn Sahl ar-Ramliyy leverde over aan mij, hij zei: Mūsā ibn Dāwūd leverde over aan ons, hij zei: Ma'bad Abū 'Abd ar-Raḥmān leverde over aan ons van Mu'āwiyah ibn 'Ammār ad-Duhniyy, hij zei: "Ik zei tegen Ja'far ibn Muḥammad^[3] ﷺ: 'Ze vragen over de Qur'an: is het geschapen (*makhlūq*) of een schepper (*khāliq*)?' Hij zei: 'Het is geen schepper en ook niet geschapen; het is de Spraak van Allāh ﷻ.'^[4]

9. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ سَهْلٍ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مَعْبُدُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِيَجْعَفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ﷺ: «إِنَّمَا يَسْأَلُونَ عَنِ الْقُرْآنِ: خَلُوقٌ أَوْ خَالِقٌ؟ فَقَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ بِخَالِقٍ وَلَا خَلُوقٍ، وَلَكِنَّهُ كَلَامُ اللَّهِ ﷻ».

10. Muḥammad ibn Manṣūr al-ʿĀmuliyy leverde over aan mij, hij zei: al-Ḥakam ibn Muḥammad al-ʿĀmuliyy, Abū Marwān, leverde over aan ons, hij zei: (Sufyān) Ibn 'Uyaynah leverde over aan ons en zei: "Ik hoorde 'Amr ibn Dīnār zeggen: 'Ik maak onze Shaykhs al

10. وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَرْصُورٍ الْأُمَلِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأُمَلِيُّ أَبُو مَرْوَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ دِينَارٍ

[1] D.w.z. de auteur al-ʿImām Abū Ja'far Muḥammad ibn Jarīr at-Ṭabariyy.

[2] Sūrat Ghāfir 40:52.

[3] Al-ʿImām Ja'far ibn Muḥammad al-Bāqir ibn Zayn al-Ābidin ibn 'Aliyy ibn al-Ḥusayn ibn 'Aliyy ibn Abī Ṭālib, een van de kleinkinderen van 'Aliyy ﷺ; hij stond bekend als Ja'far aṣ-Ṣādiq en behoorde tot de grote Imāms van de Ṭābi'īn. Hij werd geboren in 80 NH en overleed in 148 NH.

[4] Overgeleverd in Kitāb as-Sunnah (113) van 'Abdullāh ibn Aḥmad, Kitāb as-Sunnah (1827) van al-Khallāl, al-ʿIbānah al-Kubrā (2191) van Ibn Baṭṭah en Sharḥ Uṣūl l'itiqād Ahl as-Sunnah (381) van al-Lālakā'īyy.

■ Al-ʿImām Ibn Taymiyyah zei in Minhāj as-Sunnah (2/245): "Het is overvloedig overgeleverd van Ja'far aṣ-Ṣādiq dat hij gevraagd werd over de Qur'an: 'Is het een schepper (*khāliq*) of is het geschapen (*makhlūq*)?', waarop hij zei: 'Het is geen schepper en het is niet geschapen, maar het is de Spraak van Allāh.' Al-ʿImām Aḥmad volgde deze uitspraak en nam het als voorbeeld gedurende de beproeving die hij onderging (i.e. toen verschillende leiders hem gevangenzetten vanwege de kwestie omtrent de Qur'an), want Ja'far aṣ-Ṣādiq behoort volgens overeenstemming tot de Imāms van de religie. En het is de uitspraak van de Salaf: de metgezellen, degenen die hen in goedheid volgden (de Ṭābi'ūn) en alle andere Imāms van de moslims, namelijk dat de Qur'an de Spraak van Allāh is en dat het niet geschapen is."

zeventig jaar mee en ze hebben altijd gezegd: ‘De Qur’ān is de Spraak van Allāh. Uit Hem is het gekomen en naar Hem keert het terug.’”^[1]

[2] Het correcte standpunt over: dat de gelovigen hun Heer ﷺ zullen zien op de Dag der Opstanding:

En dit is de religie die wij belijden tegenover Allāh en waarop wij Ahl as-Sunnah wa'l-Jamā‘ah^[2] troffen, namelijk:

11. Dat de mensen van het Paradijs Hem zullen zien, zoals dit authentiek overgeleverd is van de Boodschapper van Allāh ﷺ.

12. Abū's-Sā'ib Salm ibn Junādah leverde over aan ons, hij zei: Ibn Fuḍayl leverde over aan ons, en Tamīm ibn al-Muntaṣir en Mujāhid ibn Mūsā leverden over aan ons – waarbij Tamīm zei: ‘Yazīd berichtte ons’ en waarbij Mujāhid zei: ‘Yazīd ibn Hārūn leverde over aan ons’ – en Ibn aṣ-Ṣabbāh leverde over aan ons, hij zei: ‘Sufyān, Marwān ibn Mu‘āwiyah en Yazīd ibn Hārūn leverden over aan ons’; zij allen^[3] leverden over van Ismā‘il ibn Abī Khālid, via Qays ibn Abī Ḥāzim, van Jarīr ibn ‘Abdillāh, die zei: “We zaten bij de Boodschapper van Allāh ﷺ toen hij naar de maan keek, op een vollemaansnacht, waarop hij zei: ‘Voorwaar, jullie zullen jullie Heer ﷺ zien (op de Dag der Opstanding) zoals jullie deze maan zien en jullie zullen elkaar niet verdringen om Hem te zien. Als jullie dus ertoe in staat zijn om ervoor te zorgen dat jullie niet overweldigd worden^[4] en weerhouden worden van het verrichten van het gebed vóór zonsopgang en -ondergang, doe het dan.’ Vervolgens reciteerde de Boodschapper van Allāh ﷺ: ﴿en spreek verheerlijking uit middels de prijszing van jouw Heer vóór zonsopgang en vóór (zons)ondergang. {39}﴾”^[5]^[6]

يَقُولُ: أَذْرَكْتُ مَشَاحِنَا مِنْذُ سَبْعِينَ سَنَةً يَقُولُونَ: الْقُرْآنُ كَلَامُ اللَّهِ، مِنْهُ بَدَأَ وَإِلَيْهِ يَعُودُ.

[2] وَأَمَّا الصَّوَابُ مِنَ الْقَوْلِ فِي رُؤْيَا الْمُؤْمِنِينَ رَبَّهُمْ ﷺ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَهُوَ دِينُنَا الَّذِي نَدِينُ اللَّهَ بِهِ وَأَذْرَكْنَا عَلَيْهِ أَهْلَ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ، فَهُوَ:

11. أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَرَوْنَهُ عَلَى مَا صَحَّحَتْ بِهِ الْأَخْبَارُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

12. حَدَّثَنَا أَبُو السَّائِبِ سَلْمُ بْنُ جُنَادَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، وَحَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ الْمُثَنِّصِرِ وَمُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى – قَالَ تَمِيمُ: أَبَانَا يَزِيدُ، وَقَالَ مُجَاهِدُ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ – وَحَدَّثَنَا ابْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ وَمَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ وَيَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، جَمِيعًا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَنَظَرُ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فَقَالَ: «إِنَّكُمْ رَأَوْنَ رَبَّكُمْ ﷺ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَاهُ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا»، ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾ [ق: 39].

[1] Overgeleverd in o.a. Kitāb as-Sunnah min Masā'il Ḥarb (388) van Ḥarb al-Kirmāniyy.

[2] Ahl as-Sunnah wa'l-Jamā'ah: de mensen van de Sunnah en de Gemeenschap.

[3] D.w.z. Ibn Fuḍayl, Tamīm en Mujāhid via Yazīd ibn Hārūn en Ibn aṣ-Ṣabbāh via Sufyān, Marwān ibn Mu‘āwiyah en Yazīd ibn Hārūn, leverden allemaal over van Ismā'il ibn Abī Khālid.

[4] Door bijvoorbeeld slaap.

[5] Sūrat Qāf 50:39.

[6] Overgeleverd in Ṣaḥīḥ al-Bukhāriyy (554), Ṣaḥīḥ Muslim (633) en Musnad Aḥmad (19251).

De bewoording van de overlevering is gelijk aan de overlevering van Mujāhid. Mujāhid zei: “Yazīd^[1] zei: ‘Wie deze overlevering ontkent, is vrij van Allāh en Zijn Boodschapper.’ En hij zwoer hier meerder malen over.”^[2] Ik (i.e. at-Ṭabariyy) zeg: Yazīd heeft de waarheid gesproken en het juiste gezegd.

[3] Het correcte standpunt bij ons over het meningsverschil omtrent de goede en slechte daden van de dienaren:

13. Deze zijn allemaal afkomstig van Allāh, en Allāh is Degene Die het voorbeschikt heeft en het regelt. Niets kan tot bestaan komen zonder Zijn Toestemming en niets kan gebeuren behalve met Zijn Wil. Scheppen en Bevelen behoort aan Hem toe, zoals Hij wil.

14. Ziyād ibn Yaḥyā^[3] al-Ḥassāniyy en ‘Ubaydullāh ibn Muḥammad al-Firyābiyy leverden over aan mij, ze zeiden: ‘Abdullāh ibn Maymūn leverde over aan ons, hij zei: Ja’far ibn Muḥammad leverde over aan ons via zijn vader, van Jābir ibn ‘Abdillāh, die zei: “De Boodschapper van Allāh ﷺ zei: ‘Een dienaar gelooft niet totdat hij gelooft in gehele Voorbeschikking (al-Qadar), zowel het goede als het slechte ervan, en totdat hij weet dat hetgeen hem getroffen heeft, hem nooit gemist zou hebben, en dat hetgeen hem gemist heeft, hem nooit getroffen zou hebben.’”^[4] De bewoording is van de overlevering van Abū’l-Khaṭṭāb Ziyād ibn Yaḥyā.

وَأَقْبَضَ الْحَدِيثَ كَحَدِيثِ مُجَاهِدٍ، قَالَ مُجَاهِدٌ: قَالَ يَزِيدُ: مَنْ كَذَّبَ بِهَذَا الْحَدِيثِ فَهُوَ بَرِيٌّ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ. حَلَفَ غَيْرَ مَرَّةٍ. وَأَقُولُ أَنَا: وَصَدَقَ يَزِيدُ وَقَالَ الْحَقُّ.

[3] وَأَمَّا الصَّوَابُ مِنَ الْقَوْلِ كَدَيْنَا فِيمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنْ أَعْمَالِ الْعِبَادِ وَحَسَنَاتِهِمْ وَسَيِّئَاتِهِمْ:

13. فَإِنَّ جَمِيعَ ذَلِكَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَعَالَى، وَاللَّهُ مُبْتَدِئُ كُلِّ شَيْءٍ وَمُعَدِّهِ، لَا يَكُونُ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا يَخْذُلُ شَيْءٌ إِلَّا بِمَشِيئَتِهِ، لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ كَمَا يَرِيدُ.

14. حَدَّثَنِي زِيَادُ بْنُ يَحْيَى الْحَسَّانِيُّ وَعَبِيدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، وَحَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئْهُ، وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبْهُ»، اللَّفْظُ لِحَدِيثِ أَبِي الْخَطَّابِ زِيَادِ بْنِ يَحْيَى.

[1] Al-’Imām Yazīd ibn Hārūn ibn Zādhī as-Sulamiyy (als loyaliteitstoeschrijving aan Banū Sulaym en niet als afstammingsstoeschrijving), Abū Khālīd (206 NH); de grote Imām van de stad Wāsīt (Irak).

[2] Overgeleverd in Kitāb as-Sunnah (400) van al-’Imām ‘Abdullāh ibn Aḥmad ibn Ḥanbal.

[3] Zowel hier als aan het einde van deze paragraaf staat in het manuscript ‘Ziyād ibn ‘Abdillāh’. De oorspronkelijke bronnen (zie volgende voetnoot) duiden er echter op dat dit ‘ibn Yaḥyā’ hoort te zijn.

[4] Jāmi‘ at-Tirmidhiyy (2144) via Abū’l-Khaṭṭāb; tevens in o.a. Sharḥ Uṣūl al-’Itiqād (1342) van al-Lālakā’iyy en al-Kāmil (4/187) van Ibn ‘Adiyy via ‘Abdullāh ibn Maymūn. Al-’Imām at-Tirmidhiyy zei erbij: “Deze overlevering is *gharib* (d.w.z. overgeleverd door één persoon); we kennen het enkel vanuit de overlevering van ‘Abdullāh ibn Maymūn en ‘Abdullāh ibn Maymūn is *munkar al-ḥadīth* (verworpen qua overleveringen).” Al-’Albāniyy zei in Silsilat al-’Aḥādīth aṣ-Ṣaḥīḥah (2439): “De overlevering is echter wel authentiek (*ṣaḥīḥ*), want de gedeeltes ervan zijn verspreid overgeleverd in verschillende overleveringen.”

In de bekende, lange ‘overlevering van Jibril’ in Ṣaḥīḥ Muslim (8), is overgeleverd dat de Profeet ﷺ zei: “Dat je gelooft in Allāh, Zijn Engelen, Zijn Boeken, Zijn Boodschappers en de Laatste Dag, en dat je gelooft in de Voorbeschikking (al-Qadar), zowel het goede als het slechte ervan.”

15. Ya‘qūb ibn Ibrāhīm al-Jawzajāniyy leverde over aan mij, hij zei: Ibn Abī Ḥāzim leverde over aan ons, hij zei: Mijn vader leverde aan mij over van Ibn ‘Umar (رضي الله عنه), die zei: “De Qadariyyah zijn de Majūs van deze gemeenschap. Als ze ziek worden, bezoek ze dan niet, en als ze overlijden, woon hen (d.w.z. hun begrafenis) dan niet bij.”^[1]

15. حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْجَوْزَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: «الْقَدَرِيَّةُ مَجُوسٌ هَذِهِ الْأُمَّةُ، فَإِنْ مَرَضُوا فَلَا تَعُودُوهُمْ وَإِنْ مَاتُوا فَلَا تَشْهَدُوهُمْ».

[4] De waarheid inzake het meningsverschil over wie de beste metgezellen van de Boodschapper van Allāh ﷺ zijn:

Dat is hetgeen van hem ﷺ overgeleverd is en waar het standpunt van de Salaf op voortgegaan is, namelijk:

[4] وَأَمَّا الْحَقُّ فِي اخْتِلَافِهِمْ فِي أَفْضَلِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

فِيمَا جَاءَ بِهِ عَنْهُ ﷺ الْخَبَرُ وَتَنَازَعَ عَلَى الْقَوْلِ بِهِ السَّلَفُ، وَذَلِكَ مَا:

16. Hetgeen Mūsā ibn Sahl ar-Ramliyy en Aḥmad ibn Manṣūr ibn Sayyār ar-Ramādiyy aan mij overleverden, ze zeiden: ‘Abdullāh ibn Šālih leverde over aan ons, hij zei: Nāfi‘ ibn Yazīd leverde over aan mij via Zuhrah ibn Ma‘bad, via Sa‘īd ibn al-Musayyib, van Jābir ibn ‘Abdillāh, die zei: “De Boodschapper van Allāh ﷺ zei: ‘Voorwaar, Allāh ﷻ heeft mijn metgezellen verkozen boven alle andere schepselen, met uitzondering van de Profeten en de Boodschappers. En onder mijn metgezellen verkoos Hij vier (personen): Abū Bakr, ‘Umar, ‘Uthmān en ‘Aliyy – moge de Tevredenheid van Allāh over hen zijn. Hij maakte hen tot de beste metgezellen, en in al mijn metgezellen zit goedheid. Hij verkoos mijn natie boven alle andere naties en verkoos uit mijn natie vier generaties die na mijn metgezellen komen: de eerste, tweede en derde opeenvolgend, en de vierde als enkele.”^[2]

16. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ سَهْلِ الرَّمْلِيُّ وَأَحْمَدُ بْنُ سَيَّارٍ الرَّمَادِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَالِحٍ حَدَّثَنِي نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ زُهْرَةَ بْنِ مَعْبُدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ ﷻ اخْتَارَ أَصْحَابِي عَلَى جَمِيعِ الْعَالَمِينَ سِوَى النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ وَاخْتَارَ مِنْ أَصْحَابِي أَرْبَعَةً: أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيًّا رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ فَجَعَلَهُمْ خَيْرَ أَصْحَابِي وَفِي أَصْحَابِي كُلِّهِمْ خَيْرٌ وَاخْتَارَ أُمَّتِي عَلَى سَائِرِ الْأُمَمِ وَاخْتَارَ مِنْ أُمَّتِي أَرْبَعَةً قُرُونٍ مِنْ بَعْدِ أَصْحَابِي الْقُرْنِ الْأَوَّلِ وَالثَّانِي وَالثَّالِثِ تَتْرَى وَالْقُرْنِ الرَّابِعِ قُرْدًا».

[1] Overgeleverd in Kitāb as-Sunnah min Masa’il Harb (254) en al-Qadar (214) van al-Firyābiyy. Ook overgeleverd als uitspraak van de Profeet ﷺ in o.a. Sunan Abī Dāwūd (4691). Al-‘Imām ad-Dāraqutniyy zei in al-‘Ilal (12/101): “Het authentieke (*ṣaḥīḥ*) is wat overgeleverd is als uitspraak van Ibn ‘Umar (رضي الله عنه).”

[2] Overgeleverd door Ibn Ḥibbān in al-Majrūhīn (2/41), al-Khaṭīb in Tārikh Baghdād (3/162), Ibn Bābūyah in al-‘Arba’in Ḥadīthan (41), Ibn Shāhīn in Sharḥ Madhāhib Ahl as-Sunnah (156), Sharḥ Uṣūl al-‘Itiqād (2334) van al-Lālakā’iyy, Faḍā’il al-Khulafā’ ar-Rāshidīn (103, 227) van Abū Nu‘aym, ash-Sharī‘ah (2/417) van al-‘Ājurriyy en Tārikh Dimashq (36/316) van Ibn ‘Asākir. Ibn ‘Asākir leverde elders over in Tārikh Dimashq (29/185) met zijn keten van Aḥmad ibn Muḥammad ibn Sulaymān at-Tustariyy dat al-‘Imām Abū Zur‘ah ar-Rāziyy over deze overlevering zei: “Deze overlevering is vals. Khālīd ibn Najīl al-Basriyy heeft het verzonnen.” In al-Muntakhab min al-‘Ilal (105) van al-Khallāl is overgeleverd dat al-‘Imām Aḥmad erover zei: “Mijn standpunt is dat deze (overlevering) verzonnen is.” Verder is er overgeleverd in Ṣaḥīḥ al-Bukhāriyy (2652) en Ṣaḥīḥ Muslim (2533) dat de Profeet ﷺ zei: “De beste mensen zijn mijn generatie, vervolgens degenen die na hen komen en daarna degenen die na hen komen.”

17. Wij zeggen dan ook hetzelfde. De beste onder zijn ﷺ metgezellen is dus aṣ-Ṣiddīq (de Waarachtige) Abū Bakr ﷺ; vervolgens al-Fārūq (de Onderscheider) ‘Umar; daarna Dhū'n-Nūrayn^[1] ‘Uthmān ibn ‘Affān; en vervolgens Amīr al-Mu'minīn (de Bevelhebber van de Gelovigen) en de leider van de godsvrezenden ‘Aliyy ibn Abī Ṭālib, moge de Tevredenheid van Allāh over hen allen zijn.

17. وَكَذَلِكَ نَقُولُ، فَأَفْضَلُ أَصْحَابِهِ ﷺ: الصَّدِيقُ أَبُو بَكْرٍ ﷺ، ثُمَّ الْفَارُوقُ بَعْدَهُ عُمَرُ، ثُمَّ ذُو النُّوْرَيْنِ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، ثُمَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَإِمَامُ الْمُتَّقِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

[5] Het correcte standpunt bij ons inzake het meningsverschil over welke metgezellen het meeste recht hadden op het leiderschap (al-'imāmah):

Dat is de uitspraak van degene die het standpunt innam op basis van:

[5] وَأَمَّا أَوْلَى الْأَقْوَالِ بِالصَّوَابِ عِنْدَنَا فِيمَا اخْتَلَفُوا: مَنْ أَوْلَى الْأَصْحَابِ بِالْإِمَامَةِ؟

فَيَقُولُ مَنْ قَالَ بِمَا:

18. Wat aan mij overgeleverd werd door Muḥammad ibn ‘Amārah al-ʿAsadiyy, hij zei: ‘Ubaydullāh ibn Mūsā leverde over aan ons, hij zei: Ḥashraj ibn Nubātah leverde over aan ons, hij zei: Saʿīd ibn Jumhān leverde over aan mij van Safinah, de *mawlā* (vrijgelaten slaaf) van de Boodschapper van Allāh ﷺ, die zei: “De Boodschapper van Allāh ﷺ zei: ‘Het kalifaat in mijn gemeenschap zal dertig jaar duren. Vervolgens zal er koningschap zijn.’” (Saʿīd ibn Jumhān zei:) “Safinah zei tegen mij: ‘Neem het kalifaat van Abū Bakr, het kalifaat van ‘Umar, het kalifaat van ‘Uthmān en het kalifaat van ‘Aliyy.’ Ik keek en zag dat het dertig jaar was.”^[2]

18. حَدَّثَنِي بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمَارَةَ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا حَشْرَجُ بْنُ نُبَاتَةَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جُمَهَانَ، عَنْ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْخِلَافَةُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ سَنَةً، ثُمَّ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ مُلْكٌ»، قَالَ لِي سَفِينَةُ: أَمْسِكْ خِلَافَةَ أَبِي بَكْرٍ وَخِلَافَةَ عُمَرَ وَخِلَافَةَ عُثْمَانَ وَخِلَافَةَ عَلِيٍّ، قَالَ: فَنَظَرْتُ فَوَجَدْتُهَا ثَلَاثِينَ سَنَةً.

[6] Het standpunt over het geloof (al-ʾĪmān): bestaat het uit uitspraken en daden? Kan het toenemen en afnemen? Of kent het geen toename en afname?

[6] وَأَمَّا الْقَوْلُ فِي الْإِيمَانِ: هَلْ هُوَ قَوْلٌ وَعَمَلٌ؟ وَهَلْ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ؟ أَمْ لَا زِيَادَةَ فِيهِ وَلَا نَقْصَانًا؟

19. Het correcte hierin is de uitspraak van degene die zei dat het [geloof] bestaat uit uitspraak en daad en dat het kan toenemen en kan

19. فَإِنَّ الصَّوَابَ فِيهِ قَوْلٌ مَنْ قَالَ: هُوَ قَوْلٌ وَعَمَلٌ، يَزِيدُ وَيَنْقُصُ، وَبِهِ جَاءَ الْخَبَرُ

[1] ‘Uthmān droeg de titel Dhū'n-Nūrayn (de Drager van de Twee Lichten), omdat hij opeenvolgend met twee dochters van de Profeet ﷺ getrouwd was.

[2] Musnad Aḥmad (21919, 21923 en 21928), Jāmi' at-Tirmidhiyy (2226) en Sunan Abī Dāwūd (4647). Al-'Imām Aḥmad verklaarde het tot authentiek (*ṣaḥīḥ*), zoals overgeleverd is door al-'Imām al-Khallāl in zijn werk Kitāb as-Sunnah (o.a. 607).

afnemen. Dit is wat overgeleverd is van meerdere metgezellen van de Boodschapper van Allāh ﷺ en dit is waar de mensen van religieusiteit en deugdzaamheid op voort zijn gegaan.

20. Muḥammad ibn 'Aliyy ibn al-Ḥasan ibn Shāḡiq leverde over aan ons en zei: "We vroegen Abū 'Abdillāh Aḥmad ibn Ḥanbal ﷺ over het geloof (al-'Imān) met betrekking tot de betekenis van toename en afname, waarop hij (i.e. Aḥmad) zei: Al-Ḥasan ibn Mūsā al-'Ashyab leverde over aan ons, hij zei: Ḥammād ibn Salamah leverde over aan ons, via Abū Ja'far al-Khaṭmiyy, via zijn vader, van zijn grootvader 'Umayr ibn Ḥabīb,^[1] die zei: 'Het geloof (al-'Imān) kan toenemen en afnemen.' Er werd gezegd: 'Wat is de toename ervan en wat is de afname ervan?' Hij zei: 'Wanneer we Allāh gedenken, prijzen en verheerlijken: dat is de toename ervan. En wanneer we onachtzaam zijn, verwaarlozen en vergeten: dat is de afname ervan.'^[2]

21. 'Aliyy ibn Sahl ar-Ramliyy leverde over aan ons en zei: Al-Walīd ibn Muslim leverde over aan ons, hij zei: "Ik hoorde al-'Awzā'iyy, Mālik ibn Anas en Sa'īd ibn 'Abd al-'Azīz ﷺ afkeuring uiten over de uitspraak van degene die zegt dat het geloof bestaat uit: bevestiging (al-'iqrār), zonder daden, en ze^[3] zeiden: 'Geloof komt niet tot stand behalve met daden en daden komen niet tot stand behalve met geloof.'^[4]

عَنْ جَمَاعَةٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَعَلَيْهِ مَضَى أَهْلُ الدِّينِ وَالْفَضْلِ.

20. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: سَأَلْنَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ ﷺ عَنِ الْإِيمَانِ فِي مَعْنَى الزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ؟ فَقَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْجَبِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَطْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عُمَيْرِ بْنِ حَبِيبٍ قَالَ: الْإِيمَانُ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ. فَقِيلَ: وَمَا زِيَادَتُهُ وَمَا نَقْصَانُهُ؟ فَقَالَ: إِذَا ذَكَرْنَا اللَّهَ فَحَمْدُنَا وَسُبْحَانَهُ فَذَلِكَ زِيَادَتُهُ، وَإِذَا غَفَلْنَا وَضَعْنَا وَسِينَا فَذَلِكَ نَقْصَانُهُ.

21. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ وَمَالِكَ بْنَ أَنَسٍ وَسَعِيدَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ ﷺ يُنْكِرُونَ قَوْلَ مَنْ يَقُولُ: إِنَّ الْإِيمَانَ إِقْرَارٌ بِلَا عَمَلٍ، وَيَقُولُونَ: لَا إِيمَانَ إِلَّا بِعَمَلٍ وَلَا عَمَلٌ إِلَّا بِإِيمَانٍ.

[1] 'Umayr ibn Ḥabīb ﷺ was een metgezel.

[2] Overgeleverd door o.a. al-'Imām Aḥmad ibn Ḥanbal in zijn werk al-'Imān (421, 422), zijn zoon al-'Imām 'Abdullāh ibn Aḥmad ibn Ḥanbal in zijn werk Kitāb as-Sunnah (611), al-'Imām Abū Bakr al-Khallāl in zijn werk Kitāb as-Sunnah (1141), al-'Imām Abū Bakr al-'Ājurriyy in ash-Sharī'ah (216) en al-'Imām Ibn Abī Shaybah in zijn werk al-'Imān (14).

Al-'Imām Ibn Taymiyyah zei erover in Majmū' al-Fatāwā (7/223-224): "De woorden *az-ziyādah* (toename) en *an-nuqṣān* (afname) hiervan (d.w.z. van al-'Imān) zijn authentiek overgeleverd van de metgezellen en er is van geen enkele metgezel bekend dat hij hiervan afweek. De mensen (van kennis) hebben via vele, bekende wegen overgeleverd van Ḥammād ibn Salamah, via Abū Ja'far, van zijn grootvader 'Umayr ibn Ḥabīb al-Khaṭmiyy – en hij behoorde tot de metgezellen van de Boodschapper van Allāh ﷺ – dat hij zei: 'Al-'Imān kan toenemen en kan afnemen.' [...] Vervolgens noemde Ibn Taymiyyah de rest van de overlevering van 'Umayr ibn Ḥabīb ﷺ.

[3] D.w.z. de voorgenoemde Imāms.

[4] Overgeleverd door al-'Imām al-Lālakā'iyy in Sharḥ Uṣūl al-'Itiqād (1586), via aṭ-Ṭabariyy.

[7] Het standpunt over de uitspraak van de Qur'an door de dienaren

[7] وَأَمَّا الْقَوْلُ فِي الْفَاطِ الْبَيَادِ بِالْقُرْآنِ:

22. Hierover kennen we geen overlevering van een metgezel of Tabi'iy die heengegaan is, maar wel een uitspraak die overgeleverd is van degene in wiens standpunt voldoening en genezing zit – moge de Genade van Allāh en Zijn Tevredenheid over hem zijn –, in wiens navolging rechtgeleidheid en leiding zit en wiens uitspraak bij ons de rang inneemt van de uitspraken van de eerste, vroege Imāms, namelijk de behaagde Imām: Abū 'Abdillāh Aḥmad ibn Muḥammad ibn Ḥanbal (241 NH) رحمه الله.

22. فَلَا أَكْثَرَ فِيهِ نَعْلَمُهُ عَنْ صَحَابِيٍّ مَضَى وَلَا تَابِعِيٍّ قَفَّى، إِلَّا عَمَّنْ فِي قَوْلِهِ الْغَنَاءُ وَالشَّفَاءُ – رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَرِضْوَانُهُ – وَفِي اتِّبَاعِهِ الرَّشْدُ وَالسُّهُدَى، وَمَنْ يَقُومُ قَوْلُهُ لَدَيْنَا مَقَامَ قَوْلِ الْأَيْمَةِ الْأُولَى: الْإِمَامِ الْمُتَرْتَضَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنِ حَنْبَلٍ رحمه الله.

23. Abū Ismā'il at-Tirmidhiyy leverde namelijk over aan mij, hij zei: "Ik hoorde Abū 'Abdillāh Aḥmad ibn Ḥanbal zeggen: 'De Laf-ziyyah^[1] zijn Jahmiyyah. Allāh zegt: ﴿totdat hij de Spraak van Allāh hoort.﴾^[2] Van wie zal hij dit dan horen?"^{[3][4]}

23. فَإِنْ أَبَا إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيَّ حَدَّثَنِي قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ: اللَّفْظِيَّةُ جَهْمِيَّةٌ، يَقُولُ اللَّهُ جَلَّ أَسْمُهُ: ﴿حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ﴾ [التَّوْبَةِ: 6]، فَمِمَّنْ يَسْمَعُ؟

24. "Vervolgens hoorde ik^[5] een groep van onze metgezellen, wiens namen ik niet onthouden heb, vermelden dat hij (i.e. Aḥmad) altijd zei: 'Wie zegt: 'Mijn uitspraak van de Qur'an is geschapen', is een Jahmiyy, en wie zegt: 'Het^[6] is niet geschapen', is een innovator."^[7] Geen enkel standpunt is bij ons hierin toegestaan behalve zijn

24. ثُمَّ سَمِعْتُ جَمَاعَةً مِنْ أَصْحَابِنَا لَا أَحْفَظُ أَسْمَاءَهُمْ يَذْكُرُونَ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: مَنْ قَالَ: لَفْظِي بِالْقُرْآنِ مَخْلُوقٌ، فَهُوَ جَهْمِيٌّ، وَمَنْ قَالَ: هُوَ غَيْرُ مَخْلُوقٍ فَهُوَ مُبْتَدِعٌ.

[1] De Lafziyyah (een subsekte van de Jahmiyyah) zijn degenen die beweren onze uitspraak (*lafz*) van de Qur'an geschapen is; ze wilden zo met een omweg zeggen dat de Qur'an geschapen is. Al-'Imām Ibn Taymiyyah رحمه الله zei in Dar' Ta'arud al-'Aql wa'n-Naql (1/264): "Als iemand zegt: 'De uitspraak, oplezing of recitatie van de Qur'an is geschapen', of: 'Mijn uitspraak of recitatie van de Qur'an is geschapen', dan valt hier tevens de opgelezen en geciteerde Spraak zelf onder, en dat is de Spraak van Allāh."

[2] Sūrat at-Tawbah 9:6.

[3] D.w.z.: het zijn de dienaren van wie hij de Spraak van Allāh zal horen.

[4] Er zijn vele soortgelijke uitspraken overgeleverd van al-'Imām Aḥmad, zoals terug te vinden is in o.a. het werk Kitāb as-Sunnah (p. 90) van al-'Imām 'Abdullāh ibn Aḥmad, onder het hoofdstuk: 'Hij werd gevraagd over degene die zegt: 'Mijn uitspraak van de Qur'an is geschapen.'"

[5] Dit zijn nog de woorden van de voorgenoemde Abū Ismā'il at-Tirmidhiyy (280 NH).

[6] D.w.z. mijn uitspraak van de Qur'an.

[7] Overgeleverd door Ibn Baṭṭah in al-'Ibānah al-Kubrā (3/347). Al-Khallāl (311 NH) رحمه الله leverde tevens over in Kitāb as-Sunnah (2122) van Abū Bakr ibn Zanjūyah, die zei: "Ik hoorde Aḥmad ibn Ḥanbal zeggen: 'Wie zegt dat zijn uitspraak van de Qur'an geschapen is, die is een Jahmiyy, en wie zegt dat zijn uitspraak van de Qur'an niet geschapen is, die is een innovator (*mubtadi*), met wie niet gesproken dient te worden.'"

standpunt,^[1] want er is geen andere Imām die we hierin kunnen volgen buiten hem, en in hem bevindt zich voldoening en genoeg en hij is de Imām die gevolgd wordt; moge de Genade van Allāh en Zijn Teverdenheid over hem zijn.

[8] Het standpunt over *al-ism* (de naam): staat deze gelijk aan *al-musammā* (het genaamde) of is het iets anders dan *al-musammā*?

25. Dit behoort tot de nieuwe dwaasheden waar geen overlevering over is die gevolgd kan worden, noch een uitspraak van een Imām waarnaar geluisterd kan worden. Hierin duiken is dus een lelijkheid en erover zwijgen is een sierlijkheid.

Het is voldoende voor een persoon qua kennis en uitspraak erover, om het te houden bij de Uitspraak van Allāh, de Waarheidsgetrouwe – namelijk Zijn Uitspraak: ﴿Zeg: “Roep Allāh aan of roep de Genadevolle (ar-Raḥmān) aan. Met welke (Naam) jullie (Hem) ook aanroepen, aan Hem behoren de Schone Namen toe.﴾^[2] En Zijn Uitspraak: ﴿En aan Allāh behoren de Schone Namen toe, dus roep Hem ermee aan.﴾^[3]

En [het is voldoende voor een persoon] om te weten dat Zijn Heer Degene is Die zich op de Troon gevestigd heeft: ﴿Aan hem behoort datgene toe wat zich in de hemelen bevindt en datgene wat zich op de aarde bevindt en datgene wat zich daartussen bevindt en datgene wat zich onder de grond bevindt.﴾^[4] Wie verder gaat dan dat, heeft gefaald en verloren en is afgedwaald en vernietigd geraakt.

وَلَا قَوْلَ فِي ذَلِكَ عِنْدَنَا يَجُوزُ أَنْ يَقُولَهُ غَيْرُ قَوْلِهِ، إِذْ لَمْ يَكُنْ لَنَا فِيهِ إِمَامٌ نَأْتُمُّ بِهِ سِوَاهُ، وَفِيهِ الْكِفَايَةُ وَالْمَقْنَعُ، وَهُوَ الْإِمَامُ الْمُنْتَبِعُ، رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَرِضْوَانُهُ.

[8] وَأَمَّا الْقَوْلُ فِي الْإِسْمِ: أَهْوَا الْمُسَمَّى أَمْ غَيْرَ الْمُسَمَّى؟

25. فَإِنَّهُ مِنَ الْحَمَقَاتِ الْحَادِثَةِ الَّتِي لَا أَثَرَ فِيهَا فَيَنْبَغُ وَلَا قَوْلَ مِنْ إِمَامٍ فَيَسْتَمْعُ، فَالْحَوْضُ فِيهِ شَيْنٌ وَالصَّمْتُ عَنْهُ زَيْنٌ.

وَحَسْبُ امْرِئٍ مِنَ الْعِلْمِ بِهِ وَالْقَوْلُ فِيهِ أَنْ يَنْتَهِيَ إِلَى قَوْلِ اللَّهِ -عَزَّ وَجَلَّ- تَبَاوُهُ -الضَّادِّي، وَهُوَ قَوْلُهُ: ﴿قُلْ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْمُسْنَى﴾ [الْإِسْرَاءُ: 110]، وَقَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْمُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا﴾ [الْأَعْرَافُ: 180].

وَيَعْلَمُ أَنَّ رَبَّهُ هُوَ الَّذِي عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى (لَهُ، مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى) ﴿طه: 6﴾، فَمَنْ تَجَاوَزَ ذَلِكَ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ وَضَلَّ وَهَلَكَ.

[1] D.w.z. het standpunt van al-ʿImām Aḥmad ibn Ḥanbal. Al-ʿImām Ibn Taymiyyah legde dit standpunt uit in Majmūʿ al-Fatāwā (12/170): “Zo keurden de Imāms de uitspraak af van degene die zegt: ‘Mijn uitspraak (*lafz*) van de Qurʿān is geschapen’, of: ‘is niet geschapen.’ De Imāms zeiden: ‘Wie zegt dat het geschapen is, is een Jahmiyy, en wie zegt dat het niet geschapen is, is een innovator (*mubtadi*).’” Dit omdat beide een foute betekenis bevatten. Zie [10] De Geloofsleer van Ḥarb al-Kirmāniyy, passage 68 en de bijbehorende voetnoten, voor verdere uitleg van Ibn Taymiyyah.

[2] Sūrat al-ʿIsrāʾ 17:110.

[3] Sūrat al-ʿAʿrāf 7:180.

[4] Sūrat Ṭā-Hā 20:6.

26. O mensen, laat de getuige onder jullie overbrengen aan degene die ver of dichtbij van ons is, dat hetgeen we als religie belijden tegenover Allāh in de zaken die we genoemd hebben, datgene is wat we verduidelijkt hebben, volgens de beschrijving die we gegeven hebben. Wie dus iets overlevert van ons wat hiervan afwijkt, iets anders toekent aan ons of een andere uitspraak aan ons toeschrijft, die is een leugenaar, verzinner, valse beschuldiger en overtreder; moge hij terugkeren met de Toorn van Allāh en moge de Woede en de Vloek van Allāh in de twee werelden^[1] op hem zijn. Het is terecht dat Allāh hem brengt naar de plek waar de Boodschapper van Allāh ﷺ zijn soortgenoten mee bedreigde en dat Hij hem zal doen verblijven op de plek waarover de Profeet van Allāh ﷺ berichtte dat Allāh zijn soortgenoten er zal doen verblijven,^[2] op de wijze die hij ﷺ (aan ons) bericht heeft.^[3]

Abū Ja'far^[4] zei:

27. Dit op basis van wat Abū Kurayb aan ons overgeleverd heeft, hij zei: al-Muḥāribiyy leverde over aan ons van Ismā'īl ibn 'Ayyāsh al-Ḥimṣiyy, via Tha'labah ibn Muslim al-Kath'amiyy, van Ayyūb ibn Bashīr al-'Ijliyy, via Shufayy ibn Mātī' al-'Aṣbaḥiyy, die zei: "De Boodschapper van Allāh ﷺ zei: 'Er zijn vier (soorten mensen) die de inwoners van het vuur kwellen terwijl ze zich al in kwelling bevinden. Ze gaan op en neer tussen het kokende water (*al-ḥamīm*) en het Hellevuur (*al-jahīm*), terwijl ze smeken om vernietiging en destructie. De inwoners van het Vuur zullen [tegen elkaar]^[5] zeggen: 'Wat is er met hen dat ze ons kwellen terwijl we ons al in kwelling bevinden?' Het zijn: een man die opgesloten zit in een kist vol kolen, een man die zijn ingewanden meesleurt, een man uit wiens mond pus en bloed druipt en een man die zijn (eigen) vlees opeet.

26. فَلْيُبَيِّنِ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ إِلَيْهَا النَّاسَ مَنْ بَعْدَ مَنْ فَتَأَى أَوْ قَرَّبَ فَذَنَا، أَنَّ الَّذِي نَدِينُ اللَّهَ بِهِ فِي الْأُمُيَّاتِ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا: مَا بَيَّنَّاهُ لَكُمْ عَلَى وَصْفِنَا، فَمَنْ رَوَى عَنَّا خِلَافَ ذَلِكَ أَوْ أَضَافَ إِلَيْنَا سِوَاهُ أَوْ نَحَلْنَا فِي ذَلِكَ قَوْلًا غَيْرَهُ، فَهُوَ كَاذِبٌ مُفْتِرٌ، مُتَحَرِّصٌ مُعْتَدٍ، يَبُوءُ بِسَخَطِ اللَّهِ وَعَلَيْهِ غَضَبُ اللَّهِ وَلَعْنَتُهُ فِي الدَّارَيْنِ، وَحَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُوْرِدَهُ الْمَوْرَدَ الَّذِي وَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَضْرَابَهُ وَأَنْ يُجَلِّهَ الْمَحَلَّ الَّذِي أَخْبَرَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ أَنَّ اللَّهَ يُجَلِّ أَمْثَالَهُ عَلَى مَا أَخْبَرَ بِهِ ﷺ.

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ:

27. وَذَلِكَ مَا حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ الْحِمَصِيِّ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ الْكَثْعَمِيِّ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ بَشِيرٍ الْعِجْلِيِّ، عَنْ شُفَيْي بْنِ مَاتِعٍ الْأَصْبَحِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَرْبَعَةٌ يُؤْذُونَ أَهْلَ النَّارِ عَلَى مَا يَمُومَنَ مِنَ الْأَذَى، يَسْعَوْنَ بَيْنَ الْحَرِيمِ وَالْحَجِيمِ، يَدْعُونَ بِالْوَيْلِ وَالْتُبُّورِ، يَقُولُ أَهْلُ النَّارِ بَغْضُهُمْ لِبَغْضِي: مَا بَالُ هَؤُلَاءِ قَدْ آذَوْنَا عَلَى مَا بَنَّا مِنَ الْأَذَى؟ فَرَجُلٌ مُغْلَقٌ عَلَيْهِ تَابُوتٌ مِنْ حَبَرٍ، وَرَجُلٌ يَجُرُّ أَمْعَاءَهُ، وَرَجُلٌ يَسِيلُ فُوهَ قَيْحًا وَدَمًا، وَرَجُلٌ يَأْكُلُ لَحْمَهُ.

[1] D.w.z. het wereldse leven en het Hiernamaals.

[2] De bedoeling van de auteur volgt in de volgende passage.

[3] Hier eindigt de verkorte versie van dit werk zoals deze staat in het boek Sharḥ Uṣūl I'tiqād Ahl as-Sunnah van al-'Imām al-Lālakā'iyy.

[4] D.w.z. de auteur al-'Imām Abū Ja'far Muḥammad ibn Jarīr at-Ṭabariyy.

[5] Het gedeelte tussen vierkante haakjes is toegevoegd uit al-Mu'jam al-Kabīr (7226) van at-Ṭabarāniyy.

‘Tegen de man in de kist zal gezegd worden: ‘Wat is er met de vernietigde dat hij ons gekweld heeft terwijl we ons al in kwelling bevinden?’ Hij zal zeggen (over zichzelf): ‘Voorwaar, de vernietigde overleed terwijl hij bezittingen van mensen op zijn nek droeg [waarvoor we geen aflossing of vervulling konden vinden].’^[1]

‘En tegen degene die zijn ingewanden meesleurt zal gezegd worden: ‘Wat is er met de vernietigde, dat hij ons gekweld heeft terwijl we ons al in kwelling bevinden?’ [Vervolgens noemde hij woorden die bij mij weggevallen zijn].^[2]

‘En tegen degene uit wiens mond pus en bloed driipt zal gezegd worden: ‘Wat is er met vernietigde dat hij ons gekweld heeft terwijl we ons al in kwelling bevinden?’ Hij zal zeggen (over zichzelf): ‘Voorwaar, de vernietigde was gewend om te kijken naar ieder vies en lelijk woord en hier vervolgens van te genieten [zoals hij geniet van gemeenschap].’^[3]

‘En tegen degene die zijn (eigen) vlees opeet zal gezegd worden: ‘Wat is er met vernietigde dat hij ons gekweld heeft terwijl we ons al in kwelling bevinden?’ Hij zal zeggen (over zichzelf): ‘Voorwaar, de vernietigde was gewend om rond te gaan met *an-namimah*’^[4] en het vlees van mensen te nuttigen.’^{[5][6]}

قِيْلَ لِصَاحِبِ التَّابُوتِ: مَا بَالَ الْاُبْعَدُ قَدْ اَدَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْاَذَى؟ فَيَقُوْلُ: اِنَّ الْاُبْعَدَ مَاتَ وَفِي عُنُقِهِ اَمْوَالُ النَّاسِ [مَا نَجِدُ لَهَا قَضَاءً اَوْ وِفَاءً].

وَيُقَالُ لِلَّذِي يَجُرُّ اَمْعَاءَهُ: مَا بَالَ الْاُبْعَدُ قَدْ اَدَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْاَذَى؟ [فَدَكَرَ كَلَامًا سَقَطَ عَنِّي]

وَيُقَالُ لِلَّذِي يَسِيْلُ فُوْهُ قَيْحًا وَدَمًا: مَا بَالَ الْاُبْعَدُ قَدْ اَدَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْاَذَى؟ فَيَقُوْلُ: اِنَّ الْاُبْعَدَ كَانَ يَنْظُرُ اِلَى كُلِّ كَلِمَةٍ قَدِغَةٍ قَيْحَةٍ فَيَسْتَلِدُّهَا [كَمَا يَسْتَلِدُّ الرَّفْتُ].

وَيُقَالُ لِلَّذِي يَأْكُلُ لَحْمَهُ: مَا بَالَ الْاُبْعَدُ قَدْ اَدَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْاَذَى؟ فَيَقُوْلُ: اِنَّ الْاُبْعَدَ كَانَ يَمْشِي بِالنَّوِيْمَةِ وَيَأْكُلُ لَحْمَ النَّاسِ.

[1] Het gedeelte tussen vierkante haakjes is toegevoegd uit al-Muʿjam al-Kabīr (7226) van aṭ-Ṭabarāniyy.

[2] Het gedeelte tussen vierkante haakjes is afkomstig van de schrijver van het manuscript van Ṣarīḥ as-Sunnah (De Duidelijke Sunnah) van aṭ-Ṭabarīyy, en niet van aṭ-Ṭabarīyy zelf. De woorden die weggeval- len zijn, vinden we terug in de bronnen die deze overlevering uitgebracht hebben, namelijk in al-Muʿjam al-Kabīr (7226) van aṭ-Ṭabarāniyy, az-Zuhd (1218) van Hannād en Ḥilyat al-ʿAwliyaʾ (5/167) van Abū Nuʿaym, waarin staat: “Hij zal zeggen: ‘Voorwaar, de vernietigde kon het niet schelen als urine hem ergens trof; hij waste het niet weg.’”

[3] Het gedeelte tussen vierkante haakjes is toegevoegd uit de bronnen van de overlevering.

[4] Het heen en weer overbrengen van uitspraken van mensen om zo de banden tussen hen te verpesten.

[5] D.w.z. roddelen.

[6] Overgeleverd door o.a. al-ʿImām Ibn al-Mubārak in az-Zuhd (328), Hannād in az-Zuhd (1218), Ibn Abī d-Dunyā in aṣ-Ṣamt (186), aṭ-Ṭabarāniyy in al-Muʿjam al-Kabīr (7226) en Abū Nuʿaym in Ḥilyat al-ʿAwliyaʾ (5/167). Aṭ-Ṭabarāniyy zei erbij: “Er is een meningsverschil over de vraag of Shufayy ibn Mātī ‘al-ʿAṣbaḥiyy een metgezel was.” Al-Mundhiriyy zei in zijn werk at-Tarḥīb wa-t-Tarḥīb (1/86): “Overgeleverd door Ibn Abī d-Dunyā in het boek aṣ-Ṣamt en het boek Dham al-Ghibah, door aṭ-Ṭabarāniyy in (al-Muʿjam) al-Kabīr met een *layyin* (zwakke) keten, en door Abū Nuʿaym, en hij zei: ‘Shafīyy ibn Mātī’ is een menings- verschil over (d.w.z. of hij een metgezel was). Sommige [geleerden] zeiden dat hij een metgezel was.” Al-Haythamiyy zei in Majmaʾ az-Zawāʾid (1/209): “De mannen in de keten zijn betrouwbaren (*mawthūqūn*).”

28. Khallād ibn Aslam leverde over aan ons van an-Naḍr ibn Shumayl, die zei: Ibn Jurayj berichtte ons, van Mūsā ibn ‘Uqbah, via ‘Umar ibn ‘Abdillāh al-‘Anṣārīyy, via Abū‘d-Dardā’ (رضي الله عنه), van de Boodschapper van Allāh ﷺ, hij zei: “Wie een persoon beschrijft met iets wat diegene niet is, om hem in diskrediet te brengen: Allāh zal hem vanwege dat in de Hel opsluiten totdat hij datgene verlaat wat hij over hem heeft gezegd.”^[1]

29. Muḥammad ibn ‘Awf (ibn Sufyān) aṭ-Ṭā’iyy en Muḥammad ibn Muslim (ibn ‘Uthmān) ar-Rāziyy leverden over aan ons, ze zeiden: Abū‘l-Mughīrah ‘Abd al-Quddūs ibn al-Ḥajjāj leverde over aan ons, hij zei: Ṣafwān ibn ‘Amr leverde over aan ons, hij zei: Rāshid ibn Sa’d en ‘Abd ar-Raḥmān ibn Jubayr ibn Nufayr leverden over aan mij van Anas ibn Mālīk (رضي الله عنه), hij zei: “De Boodschapper van Allāh ﷺ zei: ‘Toen ik opgeheven werd (tijdens de Nacht van de Opstijging), kwam ik langs een groep mensen met koperen nagels die hun bors-ten aan het schrammen waren, waarop ik zei: ‘Wie zijn dit, o Jibrīl?’ Hij zei: ‘Dit zijn degenen die het vlees van mensen nuttigen^[2] en kwaadspreken over hun eer.’”^[3]

30. ‘Aliyy ibn Sahl ar-Ramliyy leverde over aan ons, hij zei: al-Walīd ibn Muslim leverde over aan ons van ‘Uthmān ibn Abī‘l-Ātikah, via ‘Aliyy ibn Yazīd, via al-Qāsim Abū ‘Abd ar-Raḥmān, van Abū Umāmah (رضي الله عنه), die zei: “De Boodschapper van Allāh ﷺ ging naar Baqī‘ al-Gharqad^[4] toe, ging aan de rand van twee vochtige graven^[5] staan en zei vervolgens: ‘Hebben jullie hier die-en-die man en die-en-die vrouw begraven?’ – of hij zei: ‘die-en-die man en die-en-die man’ – waarna ze zeiden: ‘Ja, o Boodschapper van Allāh.’ Hij (ﷺ) zei:

28. حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ، أَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ ذَكَرَ امْرَأً بِمَا لَيْسَ فِيهِ لِيَعْيِيَهُ، حَبَسَهُ اللَّهُ فِيهِ فِي جَهَنَّمَ حَتَّى يَأْتِيَ بِمَا ذَكَرَ مَا قَالَ فِيهِ».

29. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ الطَّائِفِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ الرَّازِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ عَبْدُ الْقُدُّوسُ بْنُ الْحَجَّاجِ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنِي رَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ بْنُ نُفَيْرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَمَّا عَرَجَ بِي مَرَزْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نُحَاسٍ يَخْمُسُونَ صُدُورَهُمْ، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لَحْمَ النَّاسِ وَيَتَعَمَّنُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ».

30. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﷺ قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَقِيعَ الْغَرْقَدِ فَوَقَفَ عَلَى قَبْرَيْنِ تَرْتِيَيْنِ فَقَالَ: «أَدَفْتُمْ هَهُنَا فَلَانًا وَفُلَانَةً؟» أَوْ قَالَ: «فُلَانًا وَفُلَانَةً؟» - فَقَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ.

[1] Overgeleverd in al-Mu‘jam al-‘Awsaṭ (8936) van aṭ-Ṭabarāniyy en tevens in at-Tawbikh wa’t-Tanbih (128) van Abū‘sh-Shaykh. Authentiek (ṣaḥīḥ) verklaard door al-Mundhiriyy in at-Targhib wa’t-Tarhib (3/138). Daarnaast is er overgeleverd in Sunan Abī Dāwūd (3597) en Musnad Aḥmad (5385) dat de Profeet ﷺ zei: “[...] En wie iets over een gelovige zegt wat diegene niet is, Allāh zal hem in de verdorven, overvloedige modder (i.e. de sap en pus van de inwoners van het Vuur) doen verblijven totdat hij zijn uitspraak verlaat.” Authentiek (ṣaḥīḥ) verklaard door al-‘Albāniyy in Ṣaḥīḥ Sunan Abī Dāwūd (3597).

[2] D.w.z. roddelen.

[3] Musnad Aḥmad (13340), Sunan Abī Dāwūd (4878) en al-Mukhtārāh (2286) van Ḍiyyā’ ad-Dīn al-Maqdisiyy. Authentiek (ṣaḥīḥ) verklaard door al-‘Albāniyy in Ṣaḥīḥ Sunan Abī Dāwūd (4878).

[4] Dit is de volledige naam van de bekende begraafplaats in al-Madinah.

[5] D.w.z. graven die recent begraven zijn.

‘Die-en-die man is nu tot zitten gebracht en wordt geslagen.’ Vervolgens zei hij: ‘Bij Degene in Wiens Hand mijn ziel ligt, hij heeft een klap gekregen waardoor er geen ledemaat overbleef behalve dat deze afgesneden werd, zijn graf is in brand gevlogen en hij heeft een kreet uitgeschreeuwd die alle schepselen gehoord hebben behalve ath-Thaqalayn (de twee prominente wezens): de Jinn en de mens. Ware het niet dat het jullie harten zou bederven en dat jullie veelvuldig zouden praten, dan zouden jullie horen wat ik hoor.’

“Vervolgens zei hij: ‘Nu wordt deze geslagen. Nu wordt deze geslagen.’ Daarna zei hij: ‘Bij Degene in Wiens Hand mijn ziel ligt, hij heeft een klap gekregen waardoor er geen bot overbleef behalve dat het afgebroken werd, zijn graf is in brand gevlogen en hij heeft een kreet uitgeschreeuwd die alle schepselen gehoord hebben behalve ath-Thaqalayn (de twee prominente wezens): de Jinn en de mens. Ware het niet dat het jullie harten zou bederven en dat jullie veelvuldig zouden praten, dan zouden jullie horen wat ik hoor.’

Ze zeiden: ‘O Boodschapper van Allāh, wat is hun zonde?’ Hij zei: ‘Wat betreft die-en-die man – of (hij zei): die-en-die vrouw – hij nam geen maatregelen om zich te beschermen tegen urine. En wat betreft die-en-die man – of (hij zei): die-en-die vrouw – hij was gewend om het vlees van mensen te nuttigen.’^{[1][2]}

فَقَالَ: «قَدْ أَقْعَدَ فُلَانٌ الْآنَ يُضْرَبُ»، ثُمَّ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ ضُرِبَ ضَرْبَةً مَا بَقِيَ مِنْهُ عَضْوٌ إِلَّا انْقَطَعَ، وَلَقَدْ تَطَايَرَ قَبْرُهُ نَارًا، وَلَقَدْ صَرَخَ صَرْخَةً سَمِعَتْهَا السَّخَالِقُ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَلَوْ لَا تَمَرِجُ قُلُوبِكُمْ وَتَزِيدُكُمْ فِي الْحَدِيثِ لَسَمِعْتُمْ مَا أَسْمَعُ».

ثُمَّ قَالَ: «الآنَ يُضْرَبُ هَذَا، الْآنَ يُضْرَبُ هَذَا»، ثُمَّ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ ضُرِبَ ضَرْبَةً مَا بَقِيَ مِنْهُ عَظْمٌ إِلَّا انْقَطَعَ، وَلَقَدْ تَطَايَرَ قَبْرُهُ نَارًا، وَلَقَدْ صَرَخَ صَرْخَةً سَمِعَتْهَا السَّخَالِقُ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَلَوْ لَا تَمَرِجُ فِي قُلُوبِكُمْ وَتَزِيدُكُمْ فِي الْحَدِيثِ لَسَمِعْتُمْ مَا أَسْمَعُ».

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا ذَنْبُهُمَا؟ قَالَ: «أَمَّا فُلَانٌ – أَوْ فُلَانَةٌ – فَإِنَّهُ كَانَ لَا يَسْتَرِي مِنَ الْبَوْلِ، وَأَمَّا فُلَانٌ – أَوْ فُلَانَةٌ – فَإِنَّهُ كَانَ يَأْكُلُ لُحُومَ النَّاسِ».

[1] D.w.z. roddelen.

[2] Verkort overgeleverd in Musnad Aḥmad (5/266), Sunan Ibn Mājah (240) en al-Muʿjam al-Kabīr (8/216) van aṭ-Ṭabarāniyy. Al-Mundhiriyy vermeldde het in at-Targhib wa't-Tarhib (3/513) en zei: “Overgeleverd door Ibn Jarīr aṭ-Ṭabariyy via de keten van ‘Aliyy ibn Yazīr via al-Qāsim van Abū Umāmah. Ook Aḥmad leverde het over via deze weg, maar met een andere bewoording.”

Ook zei al-Mundhiriyy erbij: “Deze overlevering is via vele, bekende wegen overgeleverd in de twee authentieke verzamelingen (Ṣaḥīḥ al-Bukhāriyy en Ṣaḥīḥ Muslim) en andere bronnen, van een groep metgezellen ﷺ (met een andere bewoording): in de meeste versies staat dat ze bestraft worden vanwege *an-namimah* en urine. Het evidente is dat de Profeet ﷺ een keer langs twee graven kwam waarvan de een werd bestraft vanwege *an-namimah* en de andere vanwege urine, en een andere keer langs twee graven kwam waarvan de een werd bestraft vanwege roddel en de andere vanwege urine.”

Overgeleverd in Ṣaḥīḥ al-Bukhāriyy (218) en Ṣaḥīḥ Muslim (292) dat de Profeet ﷺ zei: “Voorwaar, zij tweeën worden zeker bestraft, en ze worden niet bestraft voor iets groots (d.w.z. iets wat moeilijk te vermijden was). Een van hen beschermde zich niet tegen urine en de andere ging rond met *an-namimah*.” *An-Namimah*: het heen en weer overbrengen van uitspraken van mensen om zo de banden tussen hen te verpesten.

31. Muḥammad ibn Yazīd ar-Rifā'iyy leverde over aan ons, hij zei: Ibn Fuḍayl leverde over aan ons; overgaand op een andere keten: en ook Muḥammad ibn al-'Alā' leverde over aan ons, hij zei: Aswad ibn 'Āmir leverde over aan ons, hij zei: Abū Bakr ibn 'Ayyāsh leverde over aan ons; beiden^[1] leverden over aan ons via Sa'īd ibn 'Abdillāh van Abū Barzah al-'Aslamiyy, die zei: "De Boodschapper van Allāh ﷺ zei tegen ons: 'O verzameling van mensen die geloven met hun tong, maar wiens harten het geloof niet binnengetreden is: roddel niet over de moslims en ga niet op zoek naar hun fouten, want wie op zoek gaat naar hun fouten, Allāh zal op zoek gaan naar zijn fouten, en wanneer Hij op zoek gaat naar iemands fouten, dan zal Hij hem blootstellen, zelfs al bevindt hij zich in zijn (eigen) huis.'"^[2]

31. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرَّفَاعِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ فَضِيلٍ، (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَيَّاشٍ جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيِّ قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخِلِ الْإِيمَانُ قُلُوبَهُ، لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ تَتَّبِعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ تَتَّبِعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي نَبْتِهِ».

Einde van het boek, en alle lof is voor Allāh Alleen. ■

آخِرُ الْكِتَابِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ.

[1] D.w.z. Ibn Fuḍayl en Abū Bakr ibn 'Ayyāsh.

[2] Overgeleverd in o.a. Musnad Aḥmad (19776), Sunan Abī Dāwūd (4880) en Musnad Abī Ya'lā (13/419). Al-'Irāqīyy zei in al-Mughnī 'an Ḥaml al-'Asfār (1/499): "Abū Dāwūd leverde het over van Abū Barzah ﷺ met een goede (*jayyid*) keten. At-Tirmidhiyy heeft een soortgelijke overlevering overgeleverd van Ibn 'Umar (رضي الله عنه) en hij verklaarde het tot goed (*ḥasan*).” Al-Mundhiriyy zei in at-Targhib wa't-Tarhib (3/169): "Overgeleverd door Abū Ya'lā met een goede (*ḥasan*) keten van al-Barā' ﷺ.” Shu'ayb al-'Arnā'ūṭ verklaarde het tot *ṣaḥīḥ li-ghayriḥ* (authentiek vanwege andere overleveringen) in Takhrij al-Musnad (19776). Al-'Albāniyy verklaarde het tot *ḥasan ṣaḥīḥ* (goed, authentiek) in Ṣaḥīḥ Sunan Abī Dāwūd (4880) en in Ṣaḥīḥ al-Jāmi' (7984) verklaarde hij een versie met een iets andere bewoording tot authentiek (*ṣaḥīḥ*).

Verhandelingen in 'De Geloofsleer van Ahl as-Sunnah: Een selectie authentieke verhandelingen van de Salaf & de klassieke Imams (tot 400 NH)':

1. *De Geloofsleer van Sufyān ath-Thawriyy*, door al-'Imām Sufyān ath-Thawriyy (161 NH).
2. *Een Korte Geloofsleer van al-'Imām Mālik*, door al-'Imām Mālik ibn Anas (179 NH).
3. *De Inleiding van ar-Risālah*, door al-'Imām ash-Shāfi'yy (204 NH).
4. *De Fundamenten van de Sunnah*, door al-'Imām al-Ḥumaydiyy (219 NH).
5. *De Geloofsleer van Qutaybah ibn Sa'īd*, door al-'Imām Qutaybah ibn Sa'īd (240 NH).
6. *De Fundamenten van de Sunnah*, door al-'Imām Aḥmad ibn Ḥanbal (241 NH).
7. *De Geloofsleer van al-Bukhāriyy*, door al-'Imām al-Bukhāriyy (256 NH).
8. *De Uitleg van de Sunnah*, door al-'Imām al-Muzaniyy (264 NH).
9. *Het Fundament van de Sunnah & de Geloofsleer van de Religie (De Geloofsleer van ar-Rāziyyayn)*, door al-'Imām Abū Zur'ah ar-Rāziyy (264 NH) & al-'Imām Abū Ḥātim ar-Rāziyy (277 NH).
10. *De Geloofsleer van Ḥarb al-Kirmāniyy (Het Standpunt in de Geloofsleer)*, door al-'Imām Ḥarb ibn Ismā'īl al-Kirmāniyy (280 NH).
11. *De Duidelijke Sunnah*, door al-'Imām Ibn Jarīr at-Ṭabariyy (310 NH).
12. *Het Ḥā'iyyah-gedicht over de Sunnah*, door al-'Imām Ibn Abī Dāwūd (316 NH).
13. *De Uitleg van de Sunnah*, door al-'Imām al-Barbahāriyy (329 NH).
14. *De Inleiding van al-Jāmi'* (*De Geloofsleer van Mālik*), door al-'Imām Ibn Abī Zayd al-Qayrawāniyy al-Mālikiyy (386 NH).
15. *De Inleiding van ar-Risālah*, door al-'Imām Ibn Abī Zayd al-Qayrawāniyy al-Mālikiyy (386 NH).

Appendix:

16. *Al-'Aqidah al-Wāsiṭiyyah (De Wāsiṭische Geloofsleer)*, door al-'Imām Ibn Taymiyyah (728 NH).
17. *De Geloofsleer van Ibn 'Abd al-Wahhāb (De brief aan de inwoners van al-Qaṣīm)*, door al-'Imām Muḥammad ibn 'Abd al-Wahhāb (1206 NH).